

טבריה
TIBERIAS
שולם PP
6933

ארוץ הכינרת

גיליון מס' 13 | אב תשע"ה יולי 2015
ביטאון רשות ניקוז ונחלים כינרת - מינהלת הכינרת בשיתוף איגוד ערים כינרת

גיליון קיץ

כחליל הגרניון על עוקץ עקרב ריחני
צילום: רבקה כהן

כתבות

- 12 יש לו כינרת
ליוסי בן-דוד, ראש העיר טבריה, חדשות טובות ובשורות משמחות לקראת
שיא עונת הרחצה בכינרת / ארנון לפיד
- 16 פריצת דרך בתחום שימור הקרקע
הפרויקטים בתחום שימור הקרקע עולים מדרגה / מוטי דותן
- 18 הכינרת שמות רבים לה
שמות רבים ניתנו לכינרת במהלך השנים / ערן מאיר

מדורים

- 5 מעט לעת / צביקה סלוצקי
- 6 הכל זורם
- 22 סיפורים מהשטח
פקחי השטח של הרשות, ובניהם אבי אריש, שאין בכלל ספק: הוא והתפקיד
נועדו זה לזה / איצי ברתנא
- 27 מדע ומחקר
חקלאות ידידותית לסביבה. מיזם אזורי משותף, להפחתת השימוש בתכשירי
הדברה רעילים לאדם ולחי / ליאורה שאלתיאל-הרפז
- 31 חינוך וקהילה
"זורמים לירדן". תושבי עמק הירדן והסביבה, השתתפו בצעדה להגברת
המעורבות הקהילתית בשיקום מורד הירדן / יעל סלע
"אקו כינרת" ו"המעבדה השטה", חוויה לימודית בעזרתם תוכלו ללמוד על
הכינרת ועל סביבותיה. חוויה לכל גיל / הדר ברקאי
יריד אקולוגי 7, תיכון בית ירח, עמק הירדן / גולי אורטל-עברי
יום שיא של שומרי הנחל מורד הירדן / נטלי זאבי
- 35 לגעת בטבע - לגעת ברוח
לגלות את בית-ירח מחדש / נסים אסבן
צמחיית הכינרת / נסים אסבן
הכינרת וסביבותיה בתיאורי עולי הרגל המוסלמים / ד"ר דרור בן-יוסף
תחנת הרכבת של צמח שוב על המפה / ד"ר גיורא גודמן
- 46 הפסקת קפה וחידת הגיליון

פרג' גינון ופיתוח בע"מ

- 🌿 גינון ופיתוח
- 🌿 אחזקת גינון במוסדות ציבוריים
- 🌿 גידול ושיווק צמחיה ארץ ישראלית
- 🌿 גוזם מומחה וטיפול בעצים
- 🌿 גיזום מורכב
- 🌿 כריתת עצים
- 🌿 מכירת עצים להסקה

פרג' מזאריב

054-4661978

ת.ד. 8615 ז'רזיר 23810

farg20@walla.com

דפוס נרת 04-6797777

עורכת ראשית: יעל סלע | עורכת בפועל ומפיקה: סיון חודי
מערכת: איצי ברתנא
מו"ל: רשות ניקוז ונחלים כינרת. כל הזכויות שמורות
השער: קייקים בגליל העליון צילום: יח"צ קייקי כפר בלום
לתגובות: 04-8591937, hkh@lakeinneret.co.il
המערכת אינה אחראית על תוכן המודעות.

ארץ הכינרת

ביטאון רשות ניקוז ונחלים כינרת
מינהלת הכינרת
בשיתוף איגוד ערים כינרת

עיצוב גרפי והדפסה: דפוס כינרת טבריה 04-6797777

החלה עונת הקיץ

הכינרת מחליפה בימים אלה עונות: האביב פינה את מקומו לקיץ, וזרימת המים השופפת בנחלים, הפכה לפכפוף קלוש בערוצים. והמפלס? הו, המפלס השנה מתחיל את עונת הקיץ קרוב ל-3 מטרים פחות מהמפלס המירבי, אך הוא עדיין מאיר פנים לכינרת ולנופשים הרבים שבאים ליהנות ממימיה ומזיו פניה

תשתיות, ובפסח השנה נחנך בו מבנה חנות נוחות ומזנון ראשון מסוגו בחופי איגוד ערים כינרת. לאור הצלחת היוזמה בחוף חוקוק צפון, נערכים באיגוד להכרזה גם על חוף אמנון כחוף "דגל כחול", בעונת הרחצה של 2016, ובעתיד ינופו דגלים כחולים גם בחופים נוספים של האיגוד. פעילות מטה לעניין זה, הכוללת ביצוע דגימות מים, הכנת תכנים לפעילויות חינוכיות, מילוי טפסים, והכנת החוף על פי דרישות הוועדה הבינלאומית, כבר החלה.

בנוסף לכל אלה יש לנו גם גיליון חדש. תוכלו לקרוא בו על תחנת הרכבת המתחדשת של צמח, שבתחילת המאה הקודמת הוציאה רכבות לחיפה ולדמשק עד שפסקה מלפעול, ובקרוב תהפוך למרכז של פעילות אקדמית ותיירותית; על השמות השונים שניתנו לכינרת במהלך השנים החל מ"אגם גינוסר" ו"ימה של טבריא", ועד "ים הגליל" אבל היא דבקה דווקא בראשון, כינרת, על שם העיר הגדולה שנבנתה בסמוך לה במאה ה-16 לפנה"ס; על תיאור הכינרת וסביבותיה על ידי עולי הרגל המוסלמים, במאות ה-9-14 לספירה; על המיזם האזורי המשותף, להפחתת השימוש בתכשירי הדברה רעילים לאדם ולחי, שפועל מזה חמש שנים באגן הניקוז של הכינרת, אזור עמק החולה; על אחד מפקחי השטח של הרשות, אבי אריש, שבזכותו ובזכות חבריו נשמרים הכללים על החופים ובתוך המים; על פעילות "שומרי הנחל", פרויקט חינוכי של רשות ניקוז ונחלים כינרת, שבו תלמידי בתי הספר באזור מאמצים קטעי נחל, שומרים עליהם ומטפחים אותם; ועוד.

זהו, חברים, ועכשיו אתם: הצטיידו בנעלי הליכה, כובע, מים, מגבת, וקרם הגנה, ובואו אלינו לטייל, לנפוש וליהנות. הישמעו לכללים ולהוראות, ושימרו על עצמכם. הקפידו לחוץ בחופים המוסדרים בהם יש שירותי הצלה, סככות צל, ומתקנים נוספים לנוחיותכם. נשמח בבואכם לארץ הכינרת, חבל ארץ קסום ומיוחד, שאין שני לו.

קיץ מהנה לכולנו,
צביקה סלוצקי
מנכ"ל רשות ניקוז ונחלים כינרת

כבר ניתן לסכם: בבת עינה של הכינרת, המפלס, התייצב ועלה במהלך עונת החורף שחלפה ב-111 ס"מ לעומת עונת החורף הקודמת, שהייתה, כזכור, שחונה ודלה במיוחד ולא זכורה כמותה זה 150 שנה. המפלס השנה יכול היה עוד להגביה עוף, רק שבגלל אותו חורף שחון יבשו ערוצי הנחלים ונדרש להם זמן עד שהשלימו את הדפיציט וחזרו לעצמם. באותו חורף שחון, זה של 2013/14, עלה המפלס ב-40 ס"מ בלבד.

זכורות לטוב השנים 1991/2, ו-2002/3, בהן הוא עלה ב-4.00 מ' וב-4.70 מ' בהתאמה. עדות לעליות המתונות של המפלס בעשרים השנים האחרונות, הם השיברים של סכר דגניה, ששנת '95 הייתה האחרונה שנעשה בהם שימוש. אבל המפלס הוא לא רק מדד לכמויות המשקעים, ולא רק עניין לרומנטיקנים, אלא גם מדד למספר הנופשים שבאים לכינרת, ואלה לא דברים בעלמא. הנה, מחקר שנעשה בשנים האחרונות בחוג לתיירות במכללת כינרת, מצא שיש קשר ישיר בין גובה המפלס למספר הנופשים שבאים לאגם. כשהמפלס גבוה המים מתקרבים לחוף, מתקרבים לקו של ה-208.80, ומתקרבים למתקנים גם עם ישראל מתקרב. ולעומת זאת, כשהמפלס נמוך קו החוף בורח, יש מקומות שהוא בורח עד 300-400 מ' מהחוף, באזור הבטיחה הוא מתרחק כמעט קילומטר והכינרת פחות אטרקטיבית. יש משהו עגום בכינרת כזאת, והיא מושכת אז פחות אנשים.

אבל החורף הזה היה כאמור חורף טוב, ובאמת, בחג השבועות הידוע גם כ"חג המים", פקדו את 15 חופי האיגוד קרוב למאה אלף נופשים, וגם היום נהנים עשרות אלפי נופשים מדי יום מהאגם הלאומי. אבל זה לא רק המפלס, אלה גם מסלולי הטיולים, והפסטיבלים, והפארקים הלאומיים, ואתרי המורשת, והסיורים בשביל סובב כינרת, והחופים המטופחים שעברו שינוי משמעותי בתקופה האחרונה ובהם חוף חוקוק צפון, שזוכה זו השנה השנייה להניף את ה"דגל הכחול", שפירושו חוף עם תו תקן בינלאומי, המחייב עמידה בסדרה של קריטריונים מחמירים לטובת הנופשים והמתרחצים. 15 מיליון שקל הושקעו בשנים האחרונות בחוף הזה, בפיתוח ושדרוג

שירותי הסעות מפוארים לכל הארץ

24
שעות

אוטובוסים | מיניבוסים
מוניות | רכבי נכים
הסעות לכל הארץ

www.mishkal-tours.co.il

מושבה יבנאל, ת.ד. 176 מיקוד 15225
טל: 04-6708034 | פקס: 04-6708234
נייד גיורא: 050-8677511 | נייד ערן 050-8677507
mishkaltours@gmail.com | מצאו אותנו ב- facebook

חוף דוגית משנה פנים

חוף דוגית שהופעל בשנים האחרונות ע"י חב' דוגל עבר לפני חג הפסח לחזקתו של איגוד ערים כינרת, לאחר שמפעילי החוף הודיעו לאיגוד כי הם מפסיקים להפעיל את החוף ומתפנים ממנו.

דנה בכר
אגף סובב כינרת

עקב הצורך בהערכות מריה לקליטת מאות אלפי הנופשים בחגי פסח ויום העצמאות החלו צוותי העבודה של אגף סובב כינרת בביצוע שילוט בכניסה לחוף, כיסוח צמחיה בשטחים נרחבים, טיפול במינים פולשים, גיזום בטיחותי של מאות עצים, גידור ושילוט מוקדי סיכון, שיפוץ מהיר של מבני שירותים ומלתחות, סגירת מבנים בלתי ראויים לשימוש, טיפול בתשתיות חשמל ותאורה ועוד.

בחג הפסח, יום העצמאות ושבעות התאפשרה בתיאום עם המשטרה כניסת קהל לחלקו הצפוני של חוף דוגית מכיוון חוף דוגה הסמוך והנופשים הרבים אשר גדשו את חופי הכינרת נהנו מרצועת חוף חדשה ומרווחת.

גיזום וריסוק גזם בדוגית. צילום: שלום רנד

דבר היו"ר

העברנו את החורף בשלום, נתנגד לרפורמה המוצעת ברשויות הניקוז, ובימים אלה אנחנו מחפשים בית. אהרון ולנסי, יו"ר רשות ניקוז ונחלים כינרת, מדבר

איצי ברתנא

הנגר העילי של אגן ההיקוות של הכינרת, שהעביר את החורף בשלום, ועכשיו, עם בוא הקיץ, היא מתפנה לארבעה עיסוקים מרכזיים נוספים: מתן שירותים למנהלת הכינרת, לאיגוד ערים כינרת, ליישובים שמסביב לכינרת, ומשקיעה בנושא שימור הקרקע. ארבעת הנושאים האלה, אומר ראש ניקוז ונחלים כינרת, אהרון ולנסי, הם היקף עצום של פעילות. לידם, הוא מציין תחומי פעילות נוספים, בתיירות, באיכות הסביבה, בבטיחות, ובחינוך, גם של בני נוער וגם של הקהל הרחב שנוהר בימים אלה לארץ הכינרת. יש לנו, מוסיף ולנסי, גם ש"פ הדוק עם המשרד להגנת הסביבה, רשות הטבע והגנים, והחברה להגנת הטבע.

אהרון ולנסי

נושא נוסף שעומד על סדר יומה של הרשות, הוא הרפורמה שמתכנן שר החקלאות החדש, אורי אריאל, ב-11 רשויות הניקוז הארציות. "הרפורמה היא גם ארגונית וגם מהותית, ויחד עם רשויות אחרות נבקש להיפגש עם השר כדי להציג בפניו את עמדתנו בטרם תתקבלנה החלטות. נציע לו להקים ועדה שתבדוק את כל היבטים של הנושא, כי זה עוד לא בשל להחלטה", אומר ולנסי ומציין שאחת הנקודות הבעייתיות ברפורמה המסתמנת היא פירוק ה"חבילה" של מנהלת הכינרת, רשות ניקוז כינרת, ואיגוד ערים כינרת. "הסנכרון שפיתחנו בין שלושת הגופים שלנו הוא מדהים, הוא תורם לכולם, וזה יהיה משגה לשנות כאן".

נושא נוסף שמעסיק בימים אלה את הרשות, קצת יותר פרוזאי, הוא מקום קבע. נכון להיום, שוכנים משרדי הרשות בבניין של מכבי האש, ליד מכללת כנרת, ותקופת השכירות מתקרבת לסיומה. "קשה כל כמה שנים לנדוד, כך שאנחנו מחפשים אפשרות לרכוש מבנה פנוי, מבנה קבע, שייתן לנו פתרון עם תום החוזה במבנה הנוכחי. לא טוב שנשב כל הזמן על מזוודות", אומר ולנסי.

מפלס הכינרת - קיץ 2015

פנחס גרין

מנהל מינהלת הכינרת

עונת החורף האחרונה, 2014/15, הייתה לשמחתנו עונה גשומה. כמות המשקעים שירדה במהלך החורף בממוצע הארצי הייתה גבוהה בכשלושה אחוזים מעל לממוצע הרב שנתי, ובאגן ההיקוות של הכינרת היא הייתה קרובה מאוד לממוצע הרב שנתי. אבל, החורף השחון מאוד שקדם לו (חורף 2013/14), הטביע בזיכרון ההידרולוגי יובש ושפיעות נמוכות במקורות המים, ולכן, על אף כמות המשקעים הנאה בחורף האחרון, לא התפתחו זרימות חזקות בנחלים.

מפלס הכינרת עלה במהלך החורף האחרון ב-111 ס"מ, ממפלס של -287.11, בתאריך 15.11.14, למפלס של -211.67, בתאריך 30.4.15, לעומת עליית מפלס של 40 ס"מ בלבד בחורף השחון הקודם.

מתאריך 5.5.15, החלה הירידה העונתית במפלס הכינרת. קצב הירידה בשלב זה הוא בין 0.5 ס"מ ל-1.0 ס"מ ביום. נכון ליום 14.7.15 עומד מפלס הכינרת על רום של -212.21. כלומר, ירידה של 24 ס"מ מהמפלס המרבי, שהיה בסוף החורף האחרון. בהתאם להחלטות רשות המים, תישאב השנה כמות נמוכה מאוד מהכינרת למוביל הארצי. כמות זו, בצירוף כמות המים הנשאבת לאספקת המים לסובב כינרת ולממלכת ירדן, ובצירוף ההתאדות הטבעית מהכינרת, צפויה להביא את מפלס הכינרת בסוף הקיץ הנוכחי למפלס קרוב לזה שהיה בסוף הקיץ הקודם. הערה: הנתונים מבוססים על נתוני השירות ההידרולוגי של רשות המים.

מבנה חנות נוחות ומזנון חדש בחוף חוקוק

שביל ירידה למים. צילום: דנה בכר

חניות נכים. צילום: דנה בכר

חוף שקמים: חוף נגיש לנכים

בימים אלה הסתיימו עבודות התשתית להקמת מתחם נגיש לנכים בחוף שקמים. הפרויקט, בעלות של כ-800 אל"ף, משותף למשרד התיירות, החברה הממשלתית לתיירות, המוסד לביטוח לאומי, ואיגוד ערים כינרת. הוא קודם במהלך השנים האחרונות, כדי ליצור מתחם שלם, נגיש לנכים בחופי הכינרת ובסמוך לטבריה.

דנה בכר

אגף סובב כינרת

המתחם כולל: חניות נכים ליד מבנה שירותים ומלתחות נגישות ששופצו במסגרת הפרויקט, רמפות ירידה ועלייה, ברזייה נגישה לשטיפת כלים, תאי שירותים ומלתחות לנכים מתחת להצללה גדולה. פינוט פיקניק ייעודיות לנכים מתחת להצללה גדולה. גולת הכותרת היא רמפת ירידה לכיוון החוף, המתחברת לשביל נגיש נייד עד לקו המים. כמו כן צויד החוף בשני כיסאות גלגלים ייעודיים לנכים לשימוש במים.

השביל הנייד, ה-Mobi-Mat®, הינו שביל מתקפל של חברת DESCHAMPS הצרפתית, המשמש חופי רחצה נגישים בכל העולם, ארה"ב, אירופה, דרום אמריקה ועוד, ואף נמצא בשימוש בצבאות שונים בעולם. השביל מקנה נגישות לאנשים מוגבלים בתנועה, הנעזרים בקביים, הליכונים וכסאות גלגלים רגילים וחשמליים. השביל, המיוצר בצרפת, עומד בתקני איכות ועשוי מתרכובת פוליאסטר מיוחדת, בעלת עמידות גבוהה כנגד קרני ה-UV. אריג השביל המיוחד אינו אוגר חום, ומגיע באורכים וברוחבים משתנים, ומתאים במיוחד להנגשת חופי הכינרת ברצועת תנוודות המפלס, שלא ניתן להקים בה תשתיות קבע, ובמיוחד לקו המים המשתנה של הכינרת בין עונות השנה ובין קיץ למשנהו. השביל ניתן לקיפול ולאחסון בצורה קלה יחסית, ואין חובה או צורך להשאירו בשטח לאחר שעות הרחצה ופעילות המציל בחוף.

ייעודיות הפרויקט הינה הנגשה של מתחם שלם לנכים, ולאפשר גישה עד לקו המים ממש, כדי לתת חוויית נופש שווה לכולם במי כינרת. מלבד חוף שקמים, קיימים עוד מתחמים, בדרגות שונות של נגישות, כאשר המטרה היא להגיע לרמת הנגשה הוליסטית כמו בחוף שקמים.

כחלק מפרויקט השיקום

דנה בכר

אגף סובב כינרת

הפיתוח של חוף חוקוק צפון, הסתיימה במקום לפני חג הפסח בנייתו של מבנה חנות נוחות ומזנון. קומת הקרקע של המבנה כוללת אזור ישיבה חיצוני מקורה, חנות נוחות ומזנון, ולמעלה קומת מרפסת מקורה בהצללה ייחודית, הצופה אל הכינרת. בסמוך נבנה מבנה נוסף של שירותים לרווחת נופשי החוף. המבנה כולו נגיש ומותאם לנכים, לרבות המרפסת (באמצעות מעלית).

צילום: דנה בכר

מבנה חנות הנוחות והמזנון בחוקוק, הינו חלק ממגמת פיתוח שמוביל האיגוד, ליצירת מחוללי הכנסה נוספים בחופים ובמטרה ליצוק תוכן בתיירות ובנופש החופי בכינרת לאורך כל השנה. תכנית המתאר החדשה, תמ"א 13/13 א', שאושרה במועצה ארצית בשנת 2014 ומונחת על שולחן הממשלה לחתימה בימים אלה, ממקמת ברחבי החופים מבנים רב תכליתיים דומים, שיכולים לשמש להסעדה ולמכירת מוצרי נופש ולקמפינג.

שאלות דיווחים ופניות בנושא כינרת
55477 * כינרת
אנא סלסון

פרויקטים תחבורתיים בסובב כינרת

דנה בכר
אגף סובב כינרת

בהמשך לשת"פ בין משרד התחבורה לאיגוד ערים כינרת, לביצוע הסדרת מעגלי תנועה בכניסות מסוכנות לחופים בסובב כינרת, תחלנה בימים הקרובים העבודות להסדרת צמד מעגלי תנועה בכניסה לקיבוץ עין-גב ולחניון סוסיתא. את הפרויקט, שעלותו שמונה מיליון שקל, במימון מלא של המשרד, מבצעת רשות ניקוז כינרת. הפרויקט יימסר בחזרה בגמר הביצוע לחברת נתיבי ישראל, לתחזוקה שוטפת. מעגלי התנועה עין-גב/סוסיתא, מוסדרים בהמשך להסדרת מעגלי התנועה בצומת גופרה, צינברי, שקמים מעלה גמלא/מגרסה, וכורסי.

"יצאת נקי"

קמפיין משותף, של איגוד ערים כינרת ורדיו "קול רגע", יסייע לשמור על ניקיון חופי הכינרת

דנה בכר
אגף סובב כינרת

ניקיון חופי הכינרת מהווה חלק מרכזי בסדר היום של איגוד ערים כינרת, ומושקעים בו משאבים רבים, בהעסקת פועלי ניקיון, ובהפעלת צוותי הסברה שמסתובבים בין הנופשים ומעודדים אותם לשמור על הניקיון במרחב השהייה שלהם בחוף. בנוסף לאלה פועלים בחופים גם המפקחים של יחידת הפיקוח והאכיפה מטעם האיגוד, שעוסקים במתן דו"חות והתראות לפי חוק שמירת הניקיון. כדי להמשיך ולעודד את הציבור לשמור על ניקיון החופים, יוצאים איגוד ערים כינרת ורדיו "קול רגע" בקמפיין בשם "יצאת נקי", שיתקיים החל מחודש יולי ובמהלך אוגוסט וחגי תשרי. הקמפיין יתקיים בשבתות, ויזכה בחנייה ללא תשלום נופשים שיאספו אשפה בשקיות ייעודיות, שיחולקו בעמדות הסברה לאורך החופים בזמן המבצע. הקמפיין יתקיים בחופים לבנון, צינברי ושקמים, לסירוגין, כל פעם בחוף אחר, והוא ילווה בשידור חי מהשטח של רדיו "קול רגע", כולל הפנינג הסברתי בנושא שמירה על הניקיון, מחזור והפרדת פסולת. העלאת המודעות לשמירה על הניקיון בכינרת הינה ערך עליון בעבודת איגוד ערים כינרת. אנו מקווים שבעזרת הקמפיין ההסברתי הזה נעודד את קהל הנופשים להיות מעורב בשמירה על הניקיון, ולקחת אחריות אישית לסביבת הנופש בה הוא שוהה.

צילומים: יעל שביט

ביקור השגריר

שגריר ארצות הברית בישראל, דן שפירו, ביקר בתוואי הירדן המשוקם וברך את העושים במלאכה

יעל שביט
תקשורת

לרגל יום כדור הארץ הבינלאומי, שחל באפריל האחרון, ומתוך רצון לברך על המאמצים שנעשים לשיקום נהר הירדן, ערך שגריר ארה"ב בישראל, דן שפירו, סיור באזור מורד הירדן. הסיור התקיים ביוזמת ארגון "אקופיס המזרח התיכון", הפועל במשך שנים למען שיקום נהר הירדן הדרומי, בשיתוף המועצה האזורית עמק הירדן ורשות ניקוז ונחלים כינרת. מטרת הביקור הייתה להבליט את היתרונות הגלומים בנהר משוקם ונקי, הן לטבע והן לקהילות בעמק הירדן ולכלל תושבי ישראל. במהלך היום סייר השגריר לאורך הקטע המשוקם בנהר הירדן, ביקר במתקן חדש לטיפול בשפכי האזור מט"ש ביתניה צפה בצינור החדש המוביל מים נקיים מהכינרת אל הנהר, לראשונה מזה 49 שנים, ושט בסירת קאנו עם יוסי ורדי, ראש המועצה האזורית עמק הירדן ויו"ר איגוד ערים כינרת, כדי להתרשם מקרוב על הנעשה באזור הירדן המשוקם. במהלך הביקור אמר השגריר שפירו שהוא מברך על המאמצים של המועצה האזורית, רשות ניקוז ונחלים כינרת, וקהילות האזור, לשמר את הסביבה ולשמור על נהר נקי ובריא. "אנחנו מאוד שמחים על ההזדמנות שניתנה לנו לתמוך במאמצים של קהילות האזור, הישראליות, הירדניות והפלסטיניות, בשמירה על הנהר המשותף הזה. יום כדור הארץ 2015, הוא הזדמנות ראויה לבקר פה ולציין את המאמצים לשיקום נהר הירדן יחד עם השותפים שלנו כאן", אמר שפירו. ראש המועצה ורדי, ברך את השגריר על ביקורו הנוכחי ועל ביקוריו הרבים ותשומת הלב שלו לאזור: "אני מברך את השגריר על מאמציו להגיע לאזור, למרות הלוח הצפוף שלו, ועל הקשרים שהוא בונה בין ארגונים ישראלים לאמריקאים לטובת האזור. ביקורו של שגריר ארה"ב בישראל ותמיכתו לאורך השנים בשיקום נהר הירדן, שהוא בעל חשיבות עולמית, נותן לתושבי עמק הירדן רוח גבית חשובה", אמר ורדי. יעל סלע, מנהלת אגף חינוך והסברה ברשות ניקוז ונחלים כינרת, מציינת שבמהלך הביקור נפגש השגריר עם תלמידים מבית הספר "אפיקי הירדן" של המועצה האזורית עמק הירדן השותפים לפרויקט "שומרי הנחל" ועוזרים בשיקום מורד הירדן, והודה להם. עוד מוסיפה סלע, כי "השלב הראשון של הפרויקט, שנמצא כיום לקראת סיומו, כולל פיתוח אקולוגי להחזרת הנוף הטבעי באמצעות הרחבת אפיק הנהר והעמקתו, במטרה לאפשר חידוש זרימת מים, מיתון גדות הנהר, והשבת צמחים טבעיים למערכת האקולוגית המתחדשת". גדעון ברומברג, מנכ"ל אקופיס יידי כדור הארץ, ברך על המאמצים לשקם את נהר הירדן בישראל: "ההתכנסות המאוחדת של בני נוער, אנשי מקצוע, דיפלומטים, ונבחרי ציבור, הינה עוד הזדמנות להיווכח בחשיבות שיקום הנהר ולברך על הפעילות החשובה של כלל הגורמים המעורבים, להחזרת החיים לאחד הנהרות החשובים בעולם. אנו מביעים את הערכתנו למחויבותם של ממשלת ארה"ב בכלל, ושל השגריר שפירו בפרט, לתהליך זה", אמר ברומברג. בסיום הסיור, בנקודה הדרומית בירדן, הציג רן מולכו, מהנדס רשות ניקוז ונחלים כינרת, בפני השגריר את תכנית "חלופת הירדן", שהוכנה בקפידה, במטרה לשקם את נהר הירדן לאורך 10 ק"מ, בקטע שמדרום לכינרת, על ידי העברת מים לממלכת ירדן בתוואי של נהר הירדן. חלופה זו מהווה אלטרנטיבה לתכנית רשות המים וחברת מקורות, להעברת המים באמצעות צינור שיונח בשדות עמק הירדן, ומציעה יתרונות סביבתיים רבים לצד חיסכון כספי ניכר בכספי מדינה.

ראש המועצה והשגריר עם תלמידי פרויקט "שומרי הנחל"

שגריר ארה"ב בישראל, דן שפירו: "אנחנו שמחים על ההזדמנות שניתנה לנו לתמוך במאמצים של קהילות האזור הישראליות, הירדניות והפלסטיניות לשמור על הנהר המשותף הזה. ההשקעה בשיקום נהר הירדן ראויה לכל שבח"

יצאת נקי

יצאת נקי

חינם

נקי

נופשים בכינרת? בואו לקחת חלק בניקיון החוף ותהנו גם מחוף נקי וגם מחניה חינם!

לפרטים חייגו *5547 או כנסו לאתר www.kineret.org.il

מוקד כינרת *5547

רשות הכינרת

איגוד ערים כינרת

רדיו קול רגע 91.5 FM 96

יחידת משמר הכינרת

יחידת משמר הסביבה כינרת מסייעת ליחידת הפיקוח והאכיפה של אגף סובב כינרת ברשות ניקוז ונחלים כינרת באכיפתם של החוקים הסביבתיים כינרת במרחב סובב כינרת וזאת בשיתוף עם משטרת ישראל, המשרד להגנת הסביבה, המועצות האזוריות והישובים השונים באזור.

אבי רוסו

יחידת משמר הסביבה כינרת

ביחידה פועלים תושבים מהאזור והיא מסייעת בתגבור גורמי אכיפת החוק, ופועלת ליצירת מודעות בקרב הציבור.

ביחידה פועלים כיום יותר מעשרים מתנדבים, ביניהם גם חנה פיטארן, מקיבוץ תל-קציר. "לכבוד הוא לי ללוש מדים ולהתנדב לשמור על הכינרת האהובה שלנו ועל חופיה המדהימים", אומרת חנה, שמתנדבת במשמר הסביבה בארבע השנים האחרונות. "לפני כמעט עשור עברתי מאזור המרכז לתל-קציר, עם רצון לתרום לחברה, להתנדב, וכך הגעתי למשמר הסביבה. אחת לשבועיים אני יוצאת למשמרת, יחד עם מתנדב נוסף, או שוטר, לאחר תדריך מקצין תורן במשמרת טבריה".

אחת לתקופה, עוברים חנה וחבריה המתנדבים, התמקצעות בנושאים הקשורים בשמירה על הכינרת ובאיכות הסביבה. "המנדט שלנו הוא לאכוף את חוקי הניקיון, מניעת רעש, מניעת נהיגה בשטחים אסורים, או בקרבת קו החוף, ומניעת דייג לא חוקי. בכל משמרת אנחנו פוגשים את פניו היפות של עם ישראל, שאוהב את הכינרת וברוב המקרים הנוכחות שלנו מתקבלת בהערכה ובחום. בתום כל משמרת אני חוזרת עם תחושה גדולה של סיפוק. בהזדמנות זו אשמח לפנות לקהל הקוראים ולהזמין אותם להצטרף אלינו, וליהנות מפעילות חשובה זו".

להתנדבות ליחידת משמר הסביבה כינרת - יש לפנות לרוטל, 04-8591935.

צילום: סיון חודי

צילומים: סיון חודי

אוכפת ומעודדת

המועצה האזורית גליל עליון אוכפת את חוקי השיט בנחלים, מצד אחד, ומעודדת יזמויות בתחום, מצד שני

שיט הקייקים מהווה מזה שנים את אחת האטרקציות המרכזיות בגליל העליון. כיום פועלות ארבע תחנות שיט באזור הנחלים הטבעיים בין מעייני-ברוך לכפר-בלום, ושתיים בדרום העמק, בין יסוד-המעלה למצד עטרת.

פעילות השיט, על אף היקפה, אינה פועלת מתוקף חוק רישוי עסקים, אלא מתוקף חוק עזר של המועצה האזורית גליל עליון. מאחר שפעילות הקייקים אינה גורם מאפיין של פעילות ארצית, אין התייחסות של המדינה לנושא. לוואקום הזה נדרשה המועצה האזורית הגליל העליון להיכנס, כדי להגדיר את המותר והאסור ואת החוקים והתנאים לקבלת היתר הפעלה. בסמכותה הבלעדית גם לשנות אותם. דוגמאות לכך הן הגדרת ספיקת הנחל המותרת לשיט סירות, הגבלת גיל השטים, וכו'.

על אף התמורה הכלכלית שאטרקציה תיירותית כמו הקייקים מביאה לאזור, המועצה נדרשת לעיתים להגביל את הפעילות הזו מסיבות של שמירת הטבע (החי והצומח). בנושאים אלו המועצה נעזרת במנהלת הנחלים, שהוקמה ביוזמת מהנדס המועצה הקודם, אורי אמיר, ושותפים בה כלל הגופים הסביבתיים: המשרד להגנת הסביבה, החברה להגנת הטבע, רט"ג, רשות הניקוז, קק"ל, החמ"ת, והרשויות השכנות. בישיבות המנהלת עולים לדיון נושאים שונים, וכל פעם כשעולה סוגיה הקשורה לשיט בנחלים, נדרשים מפעילי הקייקים הרלוונטיים להציג את הפעילות המתוכננת, ויחד עם חברי המנהלת בוחנים את ההשלכות הסביבתיות במגוון נושאים וממליצים בסופו של דבר לראש המועצה מה לאפשר ומה לאסור בתחום רצועת הנחל.

הדילמות שעולות הן מגוונות, החל מהקביעה מהי תחנת הורדת סירות ומה מותר לבנות בה, מה הכמות המותרת של סירות בקטע נחל מסוים, וכלה בשאלה האם נכון להגביל את מספר תחנות השיט, או לאפשר לכל דכפין לפתוח נקודת שיט. דוגמא נוספת שנדונה לאחרונה הייתה היכן תתקיים פעילות הקייקים. המלצת מנהלת הנחלים קבעה, שנחל הבניאס צריך להיות נחל ללא פעילות קייקים, וכלל פעילות השיט תתקיים בנחל שניר, או בירדן. סוגיה לא פשוטה למפעיל שפועל במקום כבר שנים רבות. לשמחתנו, הגענו להסכמה בנושא, וכך אנו מצליחים לאזן בין הצורך הסביבתי והרצון העסקי לפתח פעילות שיט בתחום רצועת הנחל.

פעילות שיט שפחות מוכרת לציבור ופעלה בשנים האחרונות היא של חברת נהרות, שהציעה רפטינג סוער ואתגרי בירדן ההררי בתקופת החורף. בשנתיים האחרונות, לאור מיעוט הגשמים, פעילות זו צומצמה עד מאוד. אנו תקווה שתחזור בשנים הבאות.

בנוסף לפעילות הקייקים, יש מקום לפיתוחים עסקיים נוספים, והמועצה נרתמת. היא סייעה לפעילות השיט "אינדי פארק", שנפתחה בשנה שעברה בתעלה הדרומית ליד גשר יסוד-המעלה, וסייעה מן הסתם גם למפעילים אחרים, שכבר הציגו למנהלת הנחלים מיזמים חדשים שטרם בשלו לפעילות.

אסף לנגלבן

מועצה אזורית גליל עליון

שיט הקייקים בנחלים מוגבל לעתים בגלל הצורך לשמור על הטבע. שיקול הדעת כאן הוא של מנהלת הנחלים, לה שותפים כל הגופים הסביבתיים: המשרד להגנת הסביבה, החברה להגנת הטבע, רט"ג, רשות הניקוז, קק"ל, החמ"ת, והרשויות הרלוונטיות

הצטרפו ל-

משמר הסביבה כינרת

**היחידה התנדבותית ומאתגרת מקרב קהילת האזור
השייכת למשטרת ישראל בשיתוף המשרד להג"ס ואיגוד ערים כינרת
היחידה עוסקת בפעילות משטרתית ובאכיפת חלק מחוקי הסביבה בכינרת:
חוק הניקיון, חוק איסור נהיגה ברכב בחוף הים, חוק המים,
חוק שמירת הסביבה החופית ועוד...**

איכפת לכם מהכינרת ואתם מעוניינים להתנדב? צרו איתנו קשר!
לפרטים אנא פנו למשרד פיקוח ואכיפה סובב כינרת - 04-8591935 או במייל: pikuach@lakeinneret.co.il
בסיס היחידה נמצא ברשות ניקוז ונחלים כינרת - מינהלת הכינרת צומת צמח

יש לו כינרת

ליוסי בן-דוד, ראש העיר טבריה, חדשות טובות ובשורות משמחות לקראת שיא עונת הרחצה בכינרת: החופים העירוניים שוקמו, המתקנים שודרגו, אמצעי הניקיון תוגברו, ההנגשה לנכים בדרך, ותקציבים ממשלתיים אושרו. ואיך היחסים עם איגוד ערים כינרת? "בהחלט קיים שיתוף פעולה וקשר רצוף". רחצה מהנה. ואנחנו מוסיפים: חופים נקיים!

ארנון לפיד

יוסי בן-דוד,

ראש עיריית

טבריה, הוא יליד העיר, וכמו כל טברייני אסלי, נושא אתו זיכרונות ילדות נפלאים מהכינרת. גם היום הוא לא מדייר את רגליו ממנה (בקיץ פשוט אין ברירה אחרת) מכנה אותה "האצטדיון הלאומי של מדינת ישראל", וכמו כולנו, יותר מכולנו, יודע: כינרת יש רק אחת. בדרכו אל ראשות העיר, רכש בן-דוד שני תארים אקדמאיים (ראשון, בסוציולוגיה ובמדעי המדינה, ושני, במנהל ציבורי), והשתפשף בפוליטיקה המקומית חמש שנים שימש כסגן ראש העיר, כחבר מועצה, וכראש האופוזיציה בעירייה.

באוקטובר 2013 התמודד על ראשות העיר מטעם "ישראל ביתנו", וזכה בתפקיד, ברוב של 57 אחוזים. קצת פחות משנתיים עברו מאז, והחזון, השאיפות והתוכניות של בן-דוד מרחיקים לכת ומגביהים עוף, הרבה מעבר ל"קפיטריה בטבריה". לקראת שיא עונת הרחצה בכינרת, נפגשנו אתו לריאיון על העיר שיש לה כינרת, או על הכינרת שיש לה עיר.

אחרי שבפסח האחרון מילאו כ-150 אלף מתרחצים את חופי טבריה, כיצד נערכת עיריית טבריה לפתיחת עונת הקיץ?

"התכוננו לדבר מראש, ולפיכך נערכנו ונקטנו סדרה של פעולות לקראת תחילת עונת הקיץ. בין היתר הכשרנו ושיקמנו חופים המצויים בתחומי העיר, לקליטת רבבות המתרחצים. בוצעו פעולות ניקיון מאסיביות, הוספנו מכלי אשפה רבים, והוסדרו חניות לרווחת ציבור הנופשים. בנוסף, קיימנו כנס רב משתתפים לקראת פתיחת עונת הרחצה, בהשתתפות כל הגורמים הנוגעים בדבר, כגון משרד הפנים, משרד הבריאות, איגוד ערים כינרת, השיטור הימני, מנהלי החופים ועוד".

האם זוכה טבריה, כעיר היחידה השוכנת לחוף הכינרת, לסיוע במאמצייה לקבל תקציבים לפיתוח החופים שבתחום שיפוטה?

"לצערי, רבים נוטים לשכוח את העובדה כי

טבריה, היא אכן העיר היחידה השוכנת לחוף הכינרת. החיבור בין הכינרת וטבריה כעיר תיירות מרכזית בארץ ובעולם, הוא חיבור טבעי ומוכן מאליו. מטבע הדברים, ישנם פרויקטים ואטרקציות תיירותיות, שמשלבים בתוכם את הכינרת, אך גם במשרדי הממשלה מבינים את הצורך ואת ההזדמנות לתיקון עוול קיפוח תקציבי של חופי טבריה שנמשך לאורך שנים רבות. אנחנו מציגים את הדרישה לחיזוק ולפיתוח חופי העיר בעדיפות עליונה".

מה אומר התיקון לתמ"א 13, בכל הנוגע לשביל טוב בכינרת? וכיצד התיקון משפיע על החופים שבתחום השיפוט של העיר?

"התיקון אמור לבטל את המגבלות החלות כיום על פיתוח העיר מכורח התוכנית, לרבות גובה בנייה מקסימלי וקו בניין מקו המים, ולתת ולקבוע הנחיות אחרות. התיקון יאפשר לנו יותר חופש פעולה, כיוון שהוא מכיר בהבדל שבין חזית המים העירונית, לחזית המים של הישובים הכפריים והחקלאיים".

שיתוף פעולה טוב

באיזה אופן שיתוף הפעולה בין עיריית טבריה ואיגוד ערים כינרת בא לידי ביטוי?

"יש שיתוף פעולה טוב, ומאז נכנסתי לתפקידי, אנחנו גם מקיימים אירועים משותפים, כמו מרוץ הלילה בין טבריה לכינרת, פעמיים בשנה, מרוץ שזוכה להיענות גדולה בקרב ציבור הרצים. אני מקיים קשר רצוף עם האיגוד ומנהליו, ואנו דנים רבות בסוגיות שונות שנמצאות על הפרק וקשורות לכינרת".

בהחלטת ממשלה שהתקבלה באפריל 2012, הוקצו מקורות תקציביים לפיתוח חופים, צירי תחבורה, טיילות וכולי. היכן עומד הנושא? "החלטת ממשלה, שהתקבלה באפריל 2012, מדברת בעיקר על תוכנית סיוע מקיפה לטבריה, לקראת חגיגות 2000 שנה להיווסדה. ההחלטה דיברה, בין היתר, על השקעות גדולות בתחום התיירות, בניית בתי מלון, הוספת אטרקציות תיירותיות, פיתוח תשתיות וצירי תחבורה, וכן פיתוח חופים וטיילות.

לצערי, רבים מהפרויקטים לא זכו למימוש, משום שלא הועברו התקציבים המובטחים. קצובים. מיד עם כינון הממשלה, פניתי למר נתניהו וביקשתי כי יפעל למימוש ההחלטה, ולהארכת תוקפם של סעיפיה. כמו כן, בתחילת השנה כינסתי פורום רחב של מנהלי המחוזות של כלל משרדי הממשלה הנוגעים בדבר מנהל מקרקעי ישראל, קק"ל, רשות העתיקות, הרשות לפיתוח הגליל, ואחרים, על מנת לקדם את מימוש ההחלטה, ולהזרים את התקציבים לעיר. אנו שוקדים על הנושא גם בימים אלו, ואני מאמין שנצליח לממש את רוב סעיפי ההחלטה. אחד מסעיפיה, למשל, מדבר על פיתוח טיילת וחוף רחצה ציבורי, בשטח שבין חוף רון לבין חוף הדקל, ביציאה הצפונית מהעיר".

רצועות חוף רבות בתחומי העיר נמצאות בחזקה פרטית. מה עושה וכיצד פועלת העירייה להגדלת החופים הציבוריים לקהל הרחב?

"בעקבות עבודת מטה מסודרת שבוצעה בנושא, וכתוצאה מהצרכים הגוברים, הכשרנו שני חופים ציבוריים חדשים, ואנו עושים מאמצים רבים לפתח ולהכשיר חופים נוספים לרווחת ציבור הנופשים".

בשנים האחרונות עלה לסדר היום הציבורי נושא ההנגשה לציבור האנשים עם צרכים מיוחדים ומוגבליות. האם אתם ערים להשיבות הנושא, וכיצד אתם פועלים לקידום ההנגשה בחופים שנמצאים בתחום השיפוט של העיר?

"אנחנו בהחלט ערים ומוודעים לנושא, הוא עומד במקום גבוה בסדר העדיפויות שלנו, וקודם על ידינו בצורה משמעותית. כך, למשל, בעבודות שיפוץ רחבות היקף שאנו מבצעים במרכז הימי, שיזכה גם להנגשה מלאה לקו החוף, כולל אפשרות להורדת סירות לשיט. גם בעבודות הפיתוח העתידיות של חופים ציבוריים, ניישם את נושא ההנגשה בצורה מלאה".

היקפים בלתי נתפסים של אשפה התופעה המכוערת, של כמויות האשפה האדירות שמותיירים אחריהם הנופשים בכינרת, לא יורדת מסדר היום. יש לכם איזה פתרון לבעיה? אתם נערכים לקראתה עם בוא הקיץ?

"אכן, התקשורת מרבה לסקר ולתאר את הבעיה, שאינה מוסיפה כבוד והנאה לאף גורם. כמות האשפה שהשאירו אחריהם הנופשים בפסח, הייתה בהיקפים בלתי נתפסים. תגברנו את אמצעי הפינוי ואת מצבת העובדים, שעבדו במשמרות מסביב

לשעון. זו הייתה משימה לא קלה, ואני שמח שעמדנו בה בהצלחה".

אילו אטרקציות ופרויקטים תיירותיים הקשורים בכינרת מתוכננים לקום?

"הרשימה ארוכה ושופעת כל טוב. בין היתר יש תכניות להקמת בתי מלון חדשים בעיר, והוספת חדרים למלונות קיימים. סך הכול מדובר על תוספת של 560 חדרים ל-4,500 החדרים ויותר שכבר קיימים בעיר. בכונתנו לשקם את פרויקט הטיבריום המופע האור קולי החזותי בטיילת אלון, ואנו במגע עם מתקדמים מול משרד התיירות בנושא זה. יש גם תהליך של התחדשות עירונית במרכז העיר ובמוקדי התיירות, הכולל בניית תשתיות חדשות, שיקום ושדרוג צירי תיירות המובילים לטיילת אלון, המשך קירוי רחוב הגליל, שיפוץ מתחמים כגון בית הרמב"ם, חצר היהודים, בית ניניו, מתחם הסראייה, בית אלומות, שיפור החזות של מתחם רסקו-כיכר רבין, המשך העבודות הארכיאולוגיות בפארק הארכיאולוגי והאמפייתאטרון הרומי, שיפור החזות של בניין המרינה, שיפוץ המרכז הימי בהשקעה של 1.3 מיליון שקל, שדרוג מערכת התאורה העירונית והחלפתה בתאורת לד חסכונית, המשך עבודות תשתית ותחבורה בצירי הכניסה לעיר, בניית מרכזי סחר חדשים, שיפור השילוט התיירותי, ועוד. כפי שצינתי, גם קידום פיתוחם של חופים חדשים ושל טיילת חדשה ביציאה הצפונית של טבריה, הם חלק מתוכנית מקיפה שעליה

"אני מאמין שנצליח לממש את רוב סעיפי ההחלטה של הממשלה. אחד מהם, למשל, מדבר על פיתוח טיילת וחוף רחצה ציבורי בשטח שבין חוף רון לבין חוף הדקל, ביציאה הצפונית מהעיר

"גם במשרדי הממשלה מבינים את הצורך ואת ההזדמנות לתיקון עוול קיפוח תקציבי של חופי טבריה שנמשך לאורך שנים רבות. אנחנו מציגים את הדרישה לחיזוק ולפיתוח חופי העיר בעדיפות עליונה"

מרוץ הלילה בין טבריה לכינרת. צילום: שי מרדכי

בשלבי פיתוח, ועתידות לקום ארבע שכונות חדשות, שיכנסו להפקדה בוועדה המקומית והמחוזית במהלך השנה הבאה. בנוסף, עשרות בניינים נבנים כיום בעיר. בשנים האחרונות טבריה הפכה יעד מועדף על ציבור הקונים והמשקיעים. אנו מביאים בשורה לציבור המשתכנים המבקשים לגור בדירות צמודות קרקע, דבר שלא היה קיים בטבריה עד כה. לא מזמן אישרנו בוועדה המקומית הקמתה של קריית מדע, על פני שטח של 55,000 מטר מרובע, כמענה עתידי ולחיזוק התעסוקה בעיר.

בנוסף, התחלנו בתהליכי הקמת אצטדיון עירוני מפואר, עם קיבולת של 5,000 מקומות ישיבה, והקמתה של קריית ספורט שלמה, שתכיל גם אולם קונגרסים חדיש, אולם כדורסל, אצטדיון אתלטיקה, מגרשי סקווש וטניס, חדרי כושר ועוד. כאמור, אמורים לקום בעיר בתי מלון חדשים של הרשתות המובילות בישראל, וגם בריכה עירונית חדשה. אשר למצב הכלכלי של העירייה אנו נמצאים בעיצומה של תוכנית התייעלות, וכבר הצלחנו לצמצם את הגירעון המצטבר של העירייה, ביותר מ-50 אחוז. אנחנו בהחלט ניצבים בפני עידן חדש בעיריית טבריה."

אנו שוקדים בימים אלה". **טבריה והכינרת הם מותג חזק בארץ ובעולם, האם עושה העירייה שימוש נאות ומספק במותג הזה?**

"בהחלט, ובמידה רבה. ככל שישמע הדבר מוזר, רבים ברחבי העולם לא יודעים על קיומה של ישראל, אבל בהחלט יודעים להראות על המפה את מיקומה של הכינרת. מיליוני הנוצרים האוונגליסטים ברחבי העולם, מאוד מזוהים עם המותג הזה."

ובאותו הקשר: רבים רואים בטבריה "החמצה" עיר עם פוטנציאל תיירותי לא ממומש (בגלל הרכב האוכלוסייה? הקואליציה העירונית? מצבה הכלכלי?) מה דעתך בנידון, ומה בכוננתך לעשות לתיקון המצב?

"ההחמצה היא של ממשלות ישראל לדורותיהן. אנו שומעים כל הזמן אודות הפוטנציאל הלא ממומש של טבריה, וזה כבר בגדר סיסמא שחוקה. ההשקעות בים המלח ובאילת, בהשוואה לטבריה, הן לא יחסיות בכלל. אי מימוש הפוטנציאל, לא קשור להרכב האוכלוסייה, או להרכב של הקואליציה העירונית. אני מוביל קו של מעבר מבלימה לצמיחה.

ישנה תנופה אדירה של בנייה והתחדשות בעיר: שלוש שכונות חדשות נמצאות

"ככל שישמע הדבר מוזר, רבים ברחבי העולם לא יודעים על קיומה של ישראל, אבל בהחלט יודעים להראות על המפה את מיקומן של הכינרת וטבריה. מיליוני הנוצרים האוונגליסטים ברחבי העולם, מאוד מזוהים עם המותג הזה"

חברת שמירה ואבטחה

אבטחת יישובים ומפעלים פרטיים

אבטחת מוסדות חינוך

ליווי חובשים ומע"רים לטיולים

אבטחת ציוד ואתרי בניה

אבטחת בתי מלון

ניהול ואחזקת מבנים

אבטחת קבלנים בקו התפר

אבטחת אישים וליווי אנשי עסקים

החברה מנוהלת ע"י מפקדים יוצאי יח' קרביות בעלי ניסיון רב בתחום האבטחה

רח' הלולב, מרכז חן, סנטר נצרת עלית, ת"ד 15293 טל'. 04-6081151 פקס. 04-6567234

מימין ובאמצע: עבודות ניקוז שטחים, משמאל: בעיות של סחף קרקע צילומים: גיא קולר

בעיות של סחף קרקע. בתמונה הקטנה: מוטי דותן

פריצת דרך בתחום שימור הקרקע

הפרויקטים בתחום שימור הקרקע עולים מדרגה. הם כוללים היום אלמנטים שלא היו בעבר, כמו שיקום תעלות, התקנת מעבירי מים, ייצוב בצמחייה ובאבן, ויצירת בסיסי ניקוז לשטחים חקלאיים גדולים

רקע

רשות ניקוז ונחלים כינתה אחראית על כל המרחב האגני הטבעי של הכינרת, הכולל 149 יישובים וכ-200,000 תושבים. הרשות אמונה על הטיפול בנגר העילי, ניקוז, ומניעת שטפונות וסחף קרקע בתחומה, כמו גם על קידום פרויקטים לשיקום והסדרת הנחלים. הרשות מתחזקת את ערוצי הניקוז באופן שוטף, יוזמת פרויקטים לשיפור הניקוז וההגנה בפני שטפונות, ונותנת מענה לבעיות בזמן אמת. בנוסף, הרשות יוזמת, מקדמת ומבצעת פרויקטים בתחום שימור הקרקע ומניעת סחף קרקע בשטחים חקלאיים ואחרים, ומייחסת חשיבות רבה לעבודה זו. כל זאת, במשותף עם הרשות לשימור קרקע הכינרת עליה אני מופקד כיו"ר.

נושא שימור הקרקע ומניעת סחף קרקע הינו בעל חשיבות רבה ביותר מבחינה סביבתית, וחשוב גם לחקלאים המעבדים את הקרקע. סחף קרקע הינו תהליך טבעי של הסרת קרקע ממקום מסויים והסעתה למקום אחר על ידי מים, או רוח. פעילות אנושית אינטנסיבית כגון בנייה, רעיית יתר, כריתת יערות, ועיבוד חקלאי אינטנסיבי באופן לא משמר,

מעצימה תהליכים של סחף קרקע, ובמקרים קיצוניים עשויה לגרום לנזקים כבדים, בהם אובדן קרקע, העצמת שיטפונות, הקטנת הלחול מים, וכתוצאה מכך ירידה בהעשרת מי התהום והאקוויפרים, פגיעה ביציבות הקרקע, מפולות בוך ומדבור. במקרים קיצוניים פחות, ההשלכות בשטחים חקלאיים עשויות להיות דלדול קרקעות לאורך זמן, הן מבחינת עובי שכבת הקרקע הפורייה, והן מבחינת איכות הקרקע והתנובה, פגיעה במרקם הקרקע היוצרות סדקים וחרצים גדולים, סחיפה וחירוף של דרכים, סתימת עורקי ניקוז בסחף, הצפות, נזקים לגידולים, ופגיעה בעבירות השטח וביכולת של החקלאים לעבד אותם.

כללי

שטחים חקלאיים ואחרים, בתחום רשות ניקוז ונחלים כינרת, סובלים מבעיות של סחף קרקע ונזקים כתוצאה מעוצמות גשם גבוהות וזרימות חזקות של נגר עילי. הקושי של החקלאים לעבד את שטחיהם, הנזק שנגרם ליבולים, והנזק הסביבתי לטווח הקצר והארוך, מחייבים טיפול מערכתי בנושא. רשות הניקוז פועלת בשיתוף פעולה הדוק עם משרד החקלאות, כדי ליזום,

יעקב. הפרויקטים כללו חפירת תעלות, שיקום תעלות קיימות, התקנת דרכי מים, מעבירי מים, מעבירי איריים וסמי איריים, ייצוב בצמחייה ואבן, יצירת בסיסי ניקוז לשטחים חקלאיים גדולים ועוד.

במסגרת הקול הקורא לשנת 2015, תוכננו והוגשו לשיפוט פרויקטים באלומות, בית-זרע, ארבל, לביא, בקעת יבנאל, כינרת המושבה, נחל פוריה, שרונה, אמנון, אליפלט, אמירים, דרום הגולן, שטחי נעמה, מטולה, עלמה, צבעון, יסוד-המעלה, דלתון, כפר-שמאי, מלכיה, יראון, משגב-עם, מרום-הגולן, כפר-גלעדי, אורטל, מעלה-גמלא ועוד. הפרויקטים עברו את שלב השיפוט ההנדסי, ובקרוב יגיעו לדיון בוועדת התמיכות התקציביות. בתכניות החדשות הושם דגש רב יותר על פעולות שימור קרקע, ולצד הפעולות שנועדו לנקז טוב יותר את השטחים, תוכננו פעולות לפיזור הנגר העילי בשטחים פתוחים, השהייה, ומתן אפשרות לנגר לחלחל ללא נזק לשטחים החקלאיים, תוך מניעת סחף קרקע. עם פעולות מסוג זה ניתן למנות התקנת תוליות (באמפרים) בדרכים החקלאיות, מיתון שיפועי זרימה בערוצים ובתעלות באמצעות טרסות וסכרונים, הקמת בריכות ומאגרים קטנים להשהיית נגר, הפניית נגר לשטחים פתוחים, חיפוי צמחי, נטיעות, ועוד.

כמות הפרויקטים בתחום שימור הקרקע הולכת ועולה משנה לשנה, וזה המקום לברך על פריצת הדרך שחלה בטיפול בנושא שהינו חשוב מאין כמוהו להווה ולעתיד של החקלאים בתחומי הרשות לשימור קרקע כינרת, והסביבה כולה. נאחל המשך עבודה פוריה ומוצלחת בתחום זה, הבאת פרויקטים רבים לידי ביצוע מוצלח, והמשך התמקצעות בתכנון וביצוע טובים וברי קיימא של עבודות מסוג זה.

* הכותב הוא ראש המועצה האזורית גליל תחתון, ויו"ר הרשות לשימור קרקע כינרת.

לתכנן ולבצע פרויקטים של שימור קרקע בתחומה, ובמקביל לקדם את התחום החינוכי-הסברתי, הקורא לאימוץ גישה חדשה בכל הקשור לשיטות העיבוד החקלאי, גישה המחייבת לקיחת אחריות על הקרקע והכנסת מודעות ותשומת לב לעיבוד נכון כדי לשמר את הקרקע ואת איכותה לטובת החקלאים ולטובת הסביבה כולה.

הרשות לשימור קרקע כינרת מחולקת לשני מחוזות במשרד החקלאות: האחד, גליל עליון וגולן, בניהול אמיר אנטלר ובניצוח הנדסי של רם שדמון, והשני, במחוז העמקים, בניהולו של ד"ר נתי גלבוע ובליויי הנדסי של אלה כהן-חללה וגלעד שלו.

רם שדמון, מרכז תא שימור קרקע במשרד החקלאות במחוז גליל עליון, ובני יעקבי, שהיה מרכז תא שימור הקרקע במחוז העמקים והיום משמש בתפקיד מהנדס האגף לשימור קרקע ארצי במשרד החקלאות, פעלו בדבקות כדי לקדם עשרות תכניות לשימור קרקע בשטחים חקלאיים ברחבי רשות הניקוז, בשיתוף עם צוות ההנדסה של רשות ניקוז ונחלים כינרת. גלעד שלו ואלה כהן-חללה הצטרפו למאמץ המשותף לקידום תחום שימור הקרקע כרכזי תא שימור קרקע במחוז העמקים. יחד עם מתכננים שונים, התקיימו עשרות סיוורים בשטח, דיונים עם החקלאים, איסוף נתונים לגבי השטחים והבעיות שהחקלאים מתמודדים איתן, בחינת ההשלכות הסביבתיות, תכנון וליויי תהליכי התכנון, הבאת התכניות לשיפוט, והשורה התחתונה עבודת שכנוע וגיוס תמיכות תקציביות בוועדת התמיכות הארצית, וליויי הביצוע בשטח.

במסגרת "קול קורא" לשנת 2014, לתמיכה בפרויקטים בתחום שימור קרקע (משרד החקלאות), אושרו וקיבלו תמיכה תקציבית פרויקטים לשיפור הניקוז ושימור הקרקע בשטחים חקלאיים של היישובים משמר-הירדן, שאר-ישוב, קבוצת כינרת, אלמגור, דגניה ואשדות

מבנה מחסנים על יד השער.
צילום: ערן מאיר

תל כינרת, מבט מצפון.
צילום: ערן מאיר

הכינרת שמות רבים לה

שמות רבים ניתנו לכינרת במהלך השנים החל מ"אגם גינוסר" ו"ימה של טבריה", ועד "ים הגליל" אבל היא דבקה דווקא בשם הראשון, כינרת, על שם העיר הגדולה שנבנתה בסמוך לה במאה ה-16 לפנה"ס

"קסם על ים כינרת, בשמי התכלת ירח שט" (מרדכי הוניג). אנחנו אמנם מכנים את הכינרת "ים", אולם גם ילדים בגן יודעים לומר כי הכינרת אינה ים אלא אגם. למה אם כן אנחנו מתעקשים על ים, ולמה בכלל כינרת?

ערן מאיר
המכון לחקר הגולן

בשורות הבאות נערוך מסע קצר בעקבות שם ומקום, ונסה להבין את ההיגיון שמאחורי היווצרות והיעלמות שמות של מקומות בארץ ישראל.

כדי להבהיר את השאלה, נקדים ונאמר כי בשפות אחרות מכונה הכינרת בשמות שונים. בפי הנוצרים היא נקראת "ים הגליל", וכך היא מופיעה גם באטלסים ברחבי העולם. מקורו של השם הלועזי הוא בברית החדשה, בסיפורי ישו סביב ועל פני הכינרת. למשל: "כשהלך לים הגליל, ראה שם שני אחים..." (מתי ד', 18).

לעומת זאת, במקורות היהודיים, בני התקופה, נקרא הים בשם "ים גינוסר". יוסף בן-מתתיהו מתארו כך: "חבל הארץ המשתרע לאורך אגם גינסר" (Ginsar), ונושא אף הוא שם זה, מצטיין ביופיו ובתכונותיו המופלאות (מלחמת היהודים ברומאים, ספר ג', 516, תרגום: ליזה אולמן). זמן קצר מאוחר יותר כבר מוכרת הכינרת בשם "ימה של טבריא": "ארבעה ימים וארבעה נהרות שמקיפין את ארץ ישראל, ואלו הן שבעה ימים ימה של טבריא וימה של סדום... וימה של סיבכי (תלמוד בבלי, בבא-בתרא עד, ב'). ימה של סדום זהו כמובן ים-המלח, ימה של סובכי מזוהה עם אגם החולה ז"ל. אצל שכנינו הערבים

נקראת הכינרת עד היום "באחר אל טבריה" (بحيرة طبريا), דהיינו: הים של טבריה. הרעיון העומד מאחורי מתן שם של יישוב לים שלידו אינו מקרי. ים הוא אזור גיאוגרפי לא מיושב ולפיכך הוא נקרא על שם היישוב הגדול שלצדו, כיוון שלא ניתן לכנותו על שם יישוב מרכזי הנמצא בתוכו (כפי שמקובל גם היום הרי ירושלים, בקעת באר-שבע, וכו'). אותה תופעה, אגב, מוכרת לגבי מדבריות ארץ ישראל. המקרא מזכיר את מדבר זיף ומדבר עין-גדי שניהם יישובים שנמצאים בשני קצותיו של מדבר יהודה (זיף ממערב ועין-גדי ממזרח, גם השם מדבר יהודה הוא תולדה של דבר דומה, זהו המדבר הסמוך לנחלת יהודה).

אותו עיקרון מתקיים גם בכינרת. מאז תקופת חז"ל, ולמעשה עד היום, טבריה היא היישוב הגדול על חוף האגם, ועל כן נקרא האגם בשמה. הדברים נכונים גם לגבי כינרת העיר. בספר יהושע, פרק י"ט, מפורטות ערי שבת נפתלי, וכך נאמר: "צר וחמת ורקת וכנרת". חמת מזוהה עם המעינות החמים הסמוכים לטבריה, רקת מזוהה בתל אל קונטירה, על כביש 90, בין טבריה למגדל, מול אכסניית ימק"א.

וכינרת? התלמוד הירושלמי במסכת מגילה (דף ו') מזהה את צר בכפר-חיסים, את טבריה ברקת, ואת כינרת בגינוסר. בקעת גינוסר היא הבקעה הרחבה הנוצרת משפכי הנחלים ארבל, צלמון ועמוד. מקור שמה לא ידוע, וחכמים דרשו אותו בנוטריקון (ראשי תיבות): ולמה הוא קורא אותה גינוסר רבותינו אמרו גני שרים (בראשית רבה צח, כב), הזאת על שום טיבה החקלאי ועושר הגידולים בה (מה שנכון גם לימינו). העולה מכל זאת הוא שבימי חז"ל כבר לא מתקיימת עיר בשם כינרת, ואת מקומה תפסה גינוסר.

היכן אם כן היא אותה כינרת הנעלמת?

מצפון לבקעת גינוסר מתרומם תל אל-עורימה. למרגלות צלעו הדרומית משתרע כיום אתר ספיר. בראשו של התל ניתן לראות שרידי בנייה מרשימים, ובכללם שער אבן ומחסנים מאורכים (בשטח ניתן כיום לראות את מחציתו של השער). שרידים אלו משתייכים לעיר כינרת, והם שנתנו לתל את השם העברי "תל כינרת". חפירות ארכיאולוגיות שנערכו בתל בשנות ה-30 חשפו שרידיה של עיר גדולה במיוחד. ראשיתה בתקופת הברונזה, התקופה הכנענית (סביב 1,500 לפנה"ס), ושיאה בתקופת הברזל-א, המוכרת גם בשם תקופת ההתנחלות (מאות 11-13 לפנה"ס). בתקופה זו כינרת היא עיר מוקפת חומה, המשתרעת מראש התל ועד חוף האגם. זו העיר הגדולה ביותר בסביבה, רוב היישובים האחרים באזור הם קטנים ביותר. לא פלא אפוא שבתקופת המקרא נקרא הים על שמה של כינרת. בתיאור גבולות ארץ כנען, ערב כניסת עם ישראל לארץ, נאמר: זאת הארץ, אָנְשֵׁר תִּפְּל לָכֶם בְּנַחְלָהּ, אָרֶץ כְּנַעַן, לְגַבְלֶתֶיהָ... וְיַרְדֵּן הַגָּבֹל, וּמִחָה עַל-כְּתָף ים-כְּנָנִית קְדָמָה (במדבר לד). אמנם אגם, אך מה לעשות ובמקרא זה ים. ומכאן ים כינרת.

חשיבותה של כינרת בתקופת המקרא נובעת בראש וראשונה ממיקומה הגיאוגרפי. דרך הים, הדרך

הרעיון העומד מאחורי מתן שם של יישוב לים שלידו אינו מקרי, וכך קיבל האגם את שמה של העיר כינרת, שראשיתה בתקופת הברונזה, התקופה הכנענית (סביב 1,500 לפנה"ס), ושיאה בתקופת הברזל-א, המוכרת גם בשם תקופת ההתנחלות (מאות 11-13 לפנה"ס)

צילום: סיון חודי

בטרם הגלות הראשונה. היה בכך מסר של שיבה אל השורשים, דילוג על 2000 שנות גלות (ובאותה הזדמנות גם על 500 שנות תקופת בית שני), ישר אל בין דפי התנ"ך. ושם המתינה לה כינרת. האמת היא ששמו הקדום של האגם לא השתכח בפי דוברי וכותבי העברית. חז"ל הכירו את ים כינרת, ופייטנים שונים שבאו אחריהם שזרו בפיוטיהם. למשל רבי שמואל הנגיד שחי בספרד במאה ה-11 לספירה: ולכל שכחי דין ותושייה, הייתה תעודתו למזכרת / שמעה אשר ארצו ספרד, אך יצא שמו הטוב בכנרת".

בספרים שונים, שהוקדשו לגיאוגרפיה של הארץ ויצאו עוד באמצע המאה הי"ט, מכונה הים ים כינרת, לצד שמותיו הנוספים. כך למשל אצל יהוסף שוורץ בספרו "תבואות הארץ" משנת 1845, ועוד לפניו, בספר "שבילי עולם" מאת שמשון בלוך, ספר הגיאוגרפיה העברי הראשון בעת החדשה, אשר פורסם באוקראינה ב-1822. אולם כל אלו התייחסו רק לאגם ולא ליישוב כינרת, שכאמור חדל להתקיים לפני 2700 שנה.

כינרת על שום מה?

דבר נוסף שראוי לתת עליו את הדעת הוא עצם השם כינרת. מאחר שכבר הבנו כי אין זה שם מודרני, הרי שיש לחפש את שורשיו הרחק בהיסטוריה. חז"ל, שכזכור בימיהם נקראה הכינרת בשם אחר והעיר כינרת כבר לא עמדה על תילה, ניסו למצוא משמעות סמלית, וכך אמרו: "ולמה נקרא שמה כינרת? דמתיקי פירא קקלא דכינרי (שמתוקים פירותיה כקולו של הכנור, תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ו', א). לא דמיון לצורת הכינור כפי שטועים לחשוב, אלא לקולו. למען הדיוק נאמר כי בחלק מכתבי היד לתלמוד לא נמצאת המילה "קול" ומתיקות הפירות דומה ל"כינרא דמתיקי פירותיה ככנרא" (כך למשל בכתב-יד גוטינגן). מהו אותו כינרא?

היו שפירשו כי זהו עץ השיזף המאפיין את חופי הכינרת ומורדות ההרים העוטרים אותה. אלא מה נעשה ופירות השיזף (הדומים) אינם מעדן מלכים, וגם במקורות חז"ל הוא מובא כדוגמא לפרי שאין דרך בני אדם לאוכלו (תלמוד בבלי, מסכת ברכות, מ', ב). אגב, גם כאן יכולה לבוא לעזרתנו כפל המשמעות בעברית. בלשון חז"ל משמש לעיתים התואר מתוק במובן של בשל, ולא רק כהיפוכו של המר, דבר שהוא די הגיוני, שהרי הבשלת הפרי מלווה בטעם ערב לחיך, כך שאולי כוונת הביטוי מתוקנים פירותיה הוא בשלים פירותיה, מה שנכון גם לפרי השיזף. ועם כל זאת, נראית יותר הצעתו של מנדל נון, מוותיקי עין-גב, ששמו מעיד על מקצועו, בספרו "הכינרת מונוגרפיה של ימה". מנדל מצא בכתבי אוגרית, אוסף תעודות כנעניות שהתגלו לפני כמאה שנה, אל כנעני הנקרא כינר. מאן הציע שכינרת היא בת זוגו, או העיר השייכת לאל כינר. על מפת הארץ הקדומה ישנם לא מעט יישובים הנושאים שמות אלים: כך מגדל שמש, מגדל גד, בית ענת, ואחרים. ולמה ייגרע חלקו של כינר? התמזל מזלו של אותו אל כנעני נשכח ושמו הונצח לעולמי עד באגם המים המתוקים הגדול בארץ ישראל.

לסיכום: "מול ירדן וגליו, מול חרמון ושלגיו / תכולה כינרת פי שבעים / שקופה שדרת תמר במי כנרת, שוטפים במ צהריים בהירים / כינרת כינרת נראית קצת אחרת / אך כמו תמיד תכולה וזוהרת". ולא רק נופים משתקפים בכנרת אלא גם דמותו של עם ומסע שיבתו אל ארצו ושפתו.

היוצאת ממצרים ומובילה אל סוריה, חוצה את הגליל התחתון, יורדת אל בקעת גינוסר ומשם צפונה, מטפסת על שולי התל והלאה לכיוון עמק החולה, ממש כמו כביש 90 המודרני. תל כינרת חולש על המעבר הצר שבין האגם ושיפולי ההרים, מיקום מצוין למי שרוצה לפקח על העוברים ושבים לצרכי שלום, או מלחמה.

כינרת העיר מוכרת לא רק מהמקרא, אלא עוד לפניו. היא מופיעה בכתבי המלכים המצריים כאחת הערים שנכבשו על ידם. למשל באיור המצורף נראה שמה של כינרת בכתב ההירוגליפים המצרי (המוכר בכינויו העממי כתב חרטומים), במקרה זה חרוט על קירות המקדש המצרי בכרנך תיאור מסעו של המלך תחותמס השלישי (1468 לפנה"ס). מהכתב המצרי גם לומדים כי שמה של העיר הוא למעשה כנרת, הדגש באות נ הוא לפיכך דגש משלים.

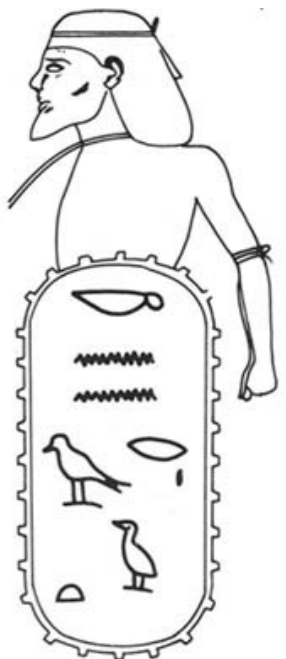
מישוב לים, ובחזרה

סופו של היישוב בתל כינרת בסוף תקופת הברזל, עם הכיבוש האשורי של שנת 732 לפנה"ס. את מקומה של כינרת ירשה גינוסר, ולאחריה טבריה. שם האגם נדד בהתאמה.

כיצד זה שדווקא כינרת הקדומה גברה לבסוף על יריבותיה בכורה השמית? היישוב כינרת המודרני נמצא כידוע בחלקו הדרומי של האגם. חצר, מושבה, וקבוצה, נושאות את השם הקדום והעבירוהו מבקעת גינוסר אל פאתי בקעת נגב כינרת. כאשר הוקמה החווה בשנת 1908, נשלח הסופר יהושע תלמי, המוכר יותר בשם רבי בנימין, לשמש כמזכיר שלה. אם יש מזכיר יש טפסים, ואם יש טפסים צריך כותרת. את הרעיון לחידוש השם הקדום הציע הסופר ש"י עגנון, וכך נולדה מחדש כינרת, והשאר היסטוריה...

הבחירה בשם מקראי אינה מקרית. תחיתו של העם בארצו הנושנת לוותה, כידוע, גם בחזרה אל השפה העברית. מאז חורבן יהודה וגלות בבל הייתה שפת הדיבור היומיומית של יהודי ארץ ישראל ארמית. העברית נותרה שפה ללימוד ותפילה, אך לא שפת יומיום. חידוש השימוש בשפת המקרא לווה בשיבה אל העברית המקראית. שפה חיה סופגת רבדי לשון משפות זרות איתן באה במגע. כך חדרו לעברית הסנדל היווני, הספסל הלטיני, הטלפון האנגלי, ועוד מילים רבות משפות שונות. מחדשי העברית בחרו במקרים רבים שלא לנקוט בלשון העברית של ימי הבית השני (שכאמור, לא הייתה שפת יומיום), אלא בגרסה המקראית. דוגמא לעניין זה נוכל לתת מהחקלאות הימית בכינרת. האיש היושב עם חכה על שפת המים וממתין לשלל נקרא בפיו "דייג", ואילו חז"ל היו קוראים לו "צייד". או דוגמא אחרת מהמדרש: אמר רבי פנחס: "עובדא הוה בהדא עכו, וצדו חד נון" (אמר רבי פנחס, מעשה היה באותה עכו וצדו דג אחד; בראשית רבה, י"ג, ט"ז). לעומת זאת, אצל יחזקאל הנביא ישנה נבואה על תחייתו של ים המלח עד כדי ש"היה עמדו עליו דגים (דייגים) מעין-גדי ועד-עין עגלים (יחזקאל מ"ז, י). הבדל מסוג שונה בין שתי השפות (שהן למעשה אחת), הוא החלפת האות ה' שבסוף המילה בנון סופית, לדוגמא: פשתה הפכה לפשתן ויהודה ליוודן. שני ההבדלים נפגשים באתר קדום מצפון לכינרת בית-ציידא, עיר דייגים, סמוך לשדות הדייג הטובים של שפך הירדן, ובמקורות התקופה נקראת גם ציידן.

החזרה אל ההיגוי המקראי לוותה גם בחזרה אל המפה המקראית, אל שמות המקומות כפי שנקראו

השם כנרות בכתב החרטומים ומולך העיר מובל בשבי מתוך תבליט על קירות מקדש של תחותמס השלישי בקרנך במצרים.

כאשר הוקמה החווה (חוות כינרת) בשנת 1908, נשלח הסופר יהושע תלמי לשמש כמזכיר שלה. אם יש מזכיר יש טפסים, ואם יש טפסים צריך כותרת. את הרעיון לחידוש השם הקדום הציע הסופר ש"י עגנון, וכך נולדה מחדש כינרת, והשאר היסטוריה

הוא כאן לכל החיים

הדייג הלא חוקי בירידה? החניות בחופים מוסדרות? הניקיון עובר מתיחת פנים? איסור הקמת רעש כבר בתוקף? השייט באגם מתנהל לפי הכללים? הציבור מתחיל להפנים? כל הזכויות שמורות לפקחי השטח של הרשות, וביניהם אבי אריש, שאין בכלל ספק: הוא והתפקיד נועדו זה לזה

איצי ברתנא

אחרי שגדשתי את הטייפ שלי בחומרים, אחרי שסיימתי כמו שאומרים "לעשות עבודה", בעוד "כינרת ו", ספינת הפיקוח והאכיפה של איגוד ערים כינרת מחליקה על פני המים הנוצצים, בדרך חזרה למזח של דגניה, ממנו הפלגנו לדרכנו, ניסיתי קצת להתפייט. אחרי הכול, גם בצהריו של יום הכינרת היא מקום פיוטי. הזכרתי לו את רחל ואת נעמי, שנחות לא הרחק מכאן, על שפת המים, ובסוף הגעתי לטשרניחובסקי. "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו", השתמשתי בשורה ידועה של המשורר, כדי להגדיר באמצעותה אותו, את אבי אריש, שהחל מהבוקר אני מתלווה אליו כדי ללמוד קצת על התפקיד שלו, שמירת הכינרת וחופיה, וגם קצת עליו. אני חושב שלא טעיתי. אריש (30, נשוי פלוס שתיים), הוא בן יבנאל, דור שלישי במושבה הוותיקה שהשורשים שלה מגיעים עד לתחילת המאה הקודמת. להיות יבנאלי, הוא יגיד לי, זה לגדול במושב; זה לנסוע עם סבא על טרקטור בשדה; זה לרכוב על אופניים ולדהור על טוסטוסים מגיל צעיר; זה לעבוד בגיל העשרה בבנות של צמח; זה שדות, זה טיולים, זה חבר'ה, כולם מכירים כאן את כולם; וזה, כמובן, גם המון כינרת. גם ההכשרות שעשה עד היום הוא גם סקיפר ויערן קשורות לכינרת ומסייעות לו למלא את התפקיד שהוא ממלא, פקח של רשות ניקוז ונחלים כינרת, תפקיד, שכאמור, תפור על פי מידותיו.

מכיוון שהכינרת מלאה במיתולוגיות, גם דרכו של אריש לתפקיד עברה דרך אחת מהן. הוא היה בן 22 וחצי, קצת אחרי צבא, כאשר המודד הלאומי בדימוס, שולי חן, גם הוא יבנאלי, סיפר לו שברשות ניקוז ונחלים כינרת מחפשים פקח,

שהוא גם סקיפר (מְשִׁיט ספינות), והציע לו ללכת למכרז. אריש הגיש קורות חיים, ואחר כך בא לריאיון. מתי אתה יכול להתחיל, הוא נשאל. עכשיו, הוא השיב. אז יופי, התקבלת, תתחיל. וככה הוא התחיל, ב-2008, לפני כמעט שמונה שנים.

מה תוכן התפקיד? מה הוא כולל?

"הוא כולל פיקוח ואכיפה של אלף ואחד חוקי מדינה וחוקי עזר שקשורים לכינרת, כמו שמירה על הניקיון, איסור נהיגת רכב על החוף, בטיחות השייט, מניעת דייג לא חוקי, ולאחרונה אנחנו גם אוכפים את החנייה על שפת האגם".

לצד אריש, שאחראי על הצד המזרחי של הכינרת, עובדים בפיקוח גם צחי גביש, שמופקד על הצד המערבי של האגם, ויוני דותן, שאחראי על החלק הצפוני. העבודה של שלושתם נעשית גם במים (30 אחוז מהזמן), וגם ביבשה (70 אחוז), בעיקר בחופי האיגוד, בנוסף להם יש גם חופים פרטיים ומושכרים.

מה העבודה הזאת נותנת לך?

"קודם כל בית. גדלתי כאן. התעצבתי פה. האיגוד הוא כמו משפחה. יש כאן אנשים שהם כמו אימא ואבא בשבילי, ואל תבין אותי לא נכון, יש לי משפחה משלי. יש לי שבת משלי. למרות שהעבודה כאן מאוד תובענית, זה גם חגים ושבתות, אנחנו חיים אותה בכיף. היא מאתגרת, היא מעניינת, היא נותנת הרבה סיפוק. זו גם שליחות. אני חושב שאני כאן לכל החיים".

תן לי מדדים להצלחה שלך בעבודה.

"הדייג הלא חוקי בירידה? החופים נקיים יותר? החניות מוסדרות? איסור נהיגת רכב על החוף מפוקח? אנשים כבר לא חונים על המים? איסור הקמת רעש כבר בתוקף? השייט באגם מתנהל לפי הכללים? אלה המדדים, והגרף כל הזמן

במגמת שיפור".

בתחילת האביב, הדייג בבטיחה, האזור שבו מקורות הכינרת נשפכים אליה, אסור. הבטיחה היא אסם הדגים של הכינרת. היא גן העדן של המושטים, שעסוקים בשבועות האלה בהטלה ובקינון. עכשיו האזור הזה שוקק חיים. יש בו המון ציפורים, בעלי חיים (שועלים, תנים, נחשי מים, ועוד), וגם אורחים לא קרואים. דייגים שזורקים בו רשת אסורה, או אפילו גרוע מזה. "כאשר רואים ממעל להקות של שחפים, אנחנו מיד ניגשים לבדוק", אומר אריש, "זה יכול להעיד על תמותה של דגים. תמותת דגים נגרמת ברוב המקרים על ידי הרעלה לצורך דייג".

הדייג הלא חוקי הוא אחד האתגרים שאריש וחבריו מתמודדים אתו, והמלחמה הזו מתנהלת ביום ובלילה. לצערנו, אומר אריש, יש קבוצה קטנה של דייגים שפועלת בניגוד לחוק. כל השאר, כמאה דייגים, פועלים עם רישיון. האכיפה מתנהלת מול כולם. יש דייגים עם רישיון שדגים גם במקומות אסורים. "הדייגים הם אנשים רגישים, וצריך לדעת איך להתנהג איתם. אתה צריך גם להכיל, וגם לבנות רספקט. לדאוג שיקיימו את החוקים. שאף אחד לא יחשוב שהוא יכול לעוף עליך".

לאריש יש גם הובי. הוא צלם. פריק של צילום. זה התחיל ממצלמה קטנה שקיבל לצורכי עבודתו, כדי לתעד מפירי חוק, והפך מהר מאוד להובי. הוא עשה קורס צילום, והתחיל לעשות לעבודות שלו אאוטינג. הוא מפרסם אותן בפייסבוק ובאינסטגרם, וגם שולח לתערוכות. לאחרונה פורסמו תמונות שלו בלוס-אנג'לס ובמיאמי.

את הסיוור הימי שלנו אנחנו מתחילים במזח של דגניה. מכאן יוצא גם השיטור הימי (בטיחות השייט, איתור נעדרים, ולעניין הזה עוד נגיע). זאת הַכְּלָה, מציג לי אריש את הספינה. היא חדשה יחסית, היא נרכשה לפני ארבע שנים באנגליה, והותאמה למידותיה של הכינרת ולעבודה שהיא צריכה לעשות. צביקה סלוצקי (המנכ"ל), פנחס גרין (מנהל מינהלת הכינרת), ואריה סגרון (מרכז תחום ניהול חופים), הביאו אותה.

לפני שלוש שנים לא ניתן היה להיכנס למזח דגניה, בגלל המפלס הנמוך, אבל החורף הזה היה בסדר. המפלס עלה. אנחנו שטים צפונה. חולפים על חוף צמח. כפר הנופש של מעגן. האי של מעגן (שבשנים שחונות נחשף במערומיו, ועכשיו מבצבצת ממנו רק עשבייה), חולפים על פני "מצופי ה-300", שמסמנים את המרחק מהחוף. לכלי שייט, להוציא את הספינה שלנו, אסור להיכנס למרחב הזה. כשצריך אריש נכנס, ומפעיל מהספינה מצלמת וידאו שניתן לתעד באמצעותה כל מה שקורה על החוף. "הזווית

אבי אריש.

צילום: סיון חודי

מכאן מצוינת. אתה מצלם, מתעד, לא תמיד רואים אותך, אף אחד לא בורח", הוא מסביר. "מה שקורה פה בים, עם תחילת עונת הרחצה והשייט", הוא מוסיף, "זה פחד אלוהים. אנשים באים עם סירות, או אופנועי ים, ודוהרים בלי ברקסים. אין להם אלוהים. 'באנו לטבריה', הם אומרים, שזה מין קוד כזה של התרת רסן. בטבריה מותר. ללכלך, להרוס, להשתולל. החייל הנעדר, שנפגע לפני חודשיים בהתנגשות קטלנית בין סירת מנוע לאופנוע ים, הוא דוגמה לכך. זה מקרה קלאסי של חוסר אחריות שקורה כאן כל שבת. הפעם זה נגמר באסון".

לא פשוט לתת דו"חות לישראלים, בעיקר כאשר הם בסביבה...

"נכון. נתתי פעם דו"חות בחוף שלדג, 500 שקל, 1,000 שקל, לא נעים, ובא אליי מישהו, לא מהתרבות שלנו, ואומר לי בנימה של איום: 'חכה-חכה, אני יבטלו לי את הדו"ח, אני אדבר עם אבי...'. 'איזה אבי?', שאלתי אותו. 'אבי אריש, שעובד אתכם במינהלת...'. 'סבבה, תגיד לאבי אריש', אמרתי לו, אין בעיה".

כור ההיתוך עוד לא עשה את שלו, 12 השבטים עוד לא הפכו לאלומה אחת, אני אומר לאריש. "נכון", הוא אומר, "לא כל מי שבא לכינרת בא עם אותה תרבות, וצריך לדעת להתמודד עם זה. פקח טוב צריך להיות גם אסרטיבי וקשוח, וגם קשוב ורגיש. אחרי הכול, אנשים באים הנה מרחוק כדי ליהנות, לכיף, לא צריך להתעמת איתם, לא צריך לנהל שיח אגרסיבי, צריך לעשות את העבודה".

דבר איתי על הסיוורים הליליים שלכם.

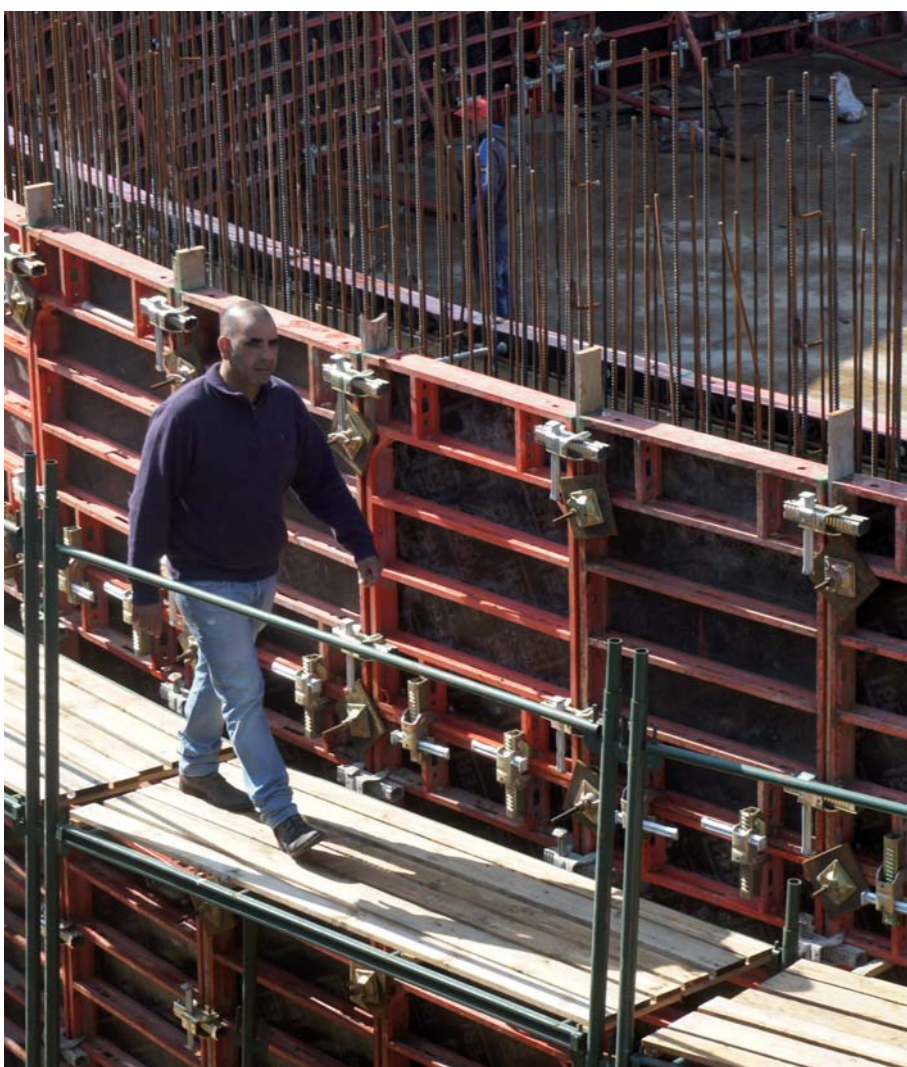
"הפעילות הלילית מתבצעת בעיקר בחורף, שזו העונה האינטנסיבית של הדייג, והיעד על פי רוב הוא הבטיחה. לאחרונה הופעלה תקנת דייג, שסגרה את האזור הזה לדייג. אבל הדייגים לא נרתעים, הם יודעים שיש שם שלל טוב. את האכיפה בבטיחה אנחנו עושים בעזרת רשות הטבע והגנים, ויחידת הפיצוח של משרד החקלאות.

"הפעילות הלילית מתבצעת בעיקר בחורף, והיעד על פי רוב הוא הבטיחה. לאחרונה הופעלה תקנת דייג, שסגרה את האזור הזה לדייג. אבל הדייגים לא נרתעים, הם יודעים שיש שם שלל טוב. את האכיפה בבטיחה אנחנו עושים בעזרת רשות הטבע והגנים, ויחידת הפיצוח של משרד החקלאות" (אבי אריש)

"להיות יבנאלי, זה לגדול במושב; זה לנסוע עם סבא על טרקטור בשדה; זה לרכוב על אופניים ולדהור על טוסטוסים מגיל צעיר; זה לעבוד בגיל העשרה בבנות של צמח; זה שדות, כולם מכירים כאן את כולם; וזה, כמובן, גם המון כינרת" (אבי אריש)

גיל אריש תשתיות מים וביוב בע"מ

מכון התקנים הישראלי

גיל אריש תשתיות מים וביוב בע"מ

ת.ד. 959 טבריה 1410901, טלפון: 04-6774738, פקס: 04-6774748
נייד: 054-777525, דוא"ל: info@gili-arish.co.il

יום קהילה בבי"ס
"כינרת".
צילום: יוני דותן

בשלב הזה של השייט אנחנו מזהים ממערב את "ליליאן", סירת המעבדה לחקר הכינרת, שהיא קצת יותר קטנה מהספינה שלנו. התפקיד שלה הוא לבדוק את הדופק של הכינרת. והנה, מצפון, עוד ספינה. אריש אומר שזו כנראה הספינה של מנחם לב מעין-גב, דייג ותיק, אחד התותחים של הכינרת. אנחנו יוצרים קשר עם מנחם, ולאחר מכן גם מגע. סיפון נוגע בסיפון. חבל בחבל. מנחם, איש חסון ומחוספס, 35 שנה על המים, מציע לנו קפה בכוסות קלקר, ומספר שבשבעות האחרונות הוא עצר את החיים שלו. הוא וצוות הספינה שלו מחפשים את החייל הנעדר, בתיאום עם איתן, היחידה לחיפוש נעדרים של הצבא. הם סורקים את קרקעית האגם ביסודיות, מטר אחרי מטר. "הדייג זה בשביל הפרנסה, החיפוש אחר נעדרים זה בשביל השליחות, הספינה שלנו היא פלטפורמה של חיל הים בכינרת", מבהיר מנחם. שבועיים מאוחר יותר תאתר הספינה שלו את גופתו של החייל המת, טל קדושים, על קרקעית האגם, בעומק של 22 מטרים.

מנחם הגיע לעין-גב מקריית-חיים, עם גרעין של הנוער העובד והלומד, ומרגע שהגיע ונגע במים התאהב בהם. הים זו האישה הראשונה, הוא אומר, זו שמחכה לו בבית היא השנייה. כן, הוא כל יום במים, חוץ משבתות וחגים, ולא, אל תשאלו אותו על סדר יום. "דייג יודע מתי הוא יוצא, אבל אף פעם לא מתי הוא חוזר".

אתם דגים והולכים למכור את השלל בשוק של טבריה?

"נו, באמת", הוא מעמיד אותי במקום, ואומר שהוא עובד עם סוחר משוכלל, ולפי השוק. לפי הזמנה. גומר הזמנה והולך הביתה. מזמינים אצלו מושטים הוא דג מושטים. רוצים קרפיונים הוא מביא קרפיונים. "אני מביא מה שמבקשים, גם סוגים וגם כמויות (כ-500 טון בשנה), הכול לפי חוקי משרד הבריאות. אני עובד מסודר, עם תעודות משלוח, ולכן לא כולם כאן (בכינרת) אוהבים אותי".

"אגב, הסירה הזאת, שאתה מראיין אותי כרגע עליה, 'גיל' שמה, קבעה את קו המים של הכינרת בתקופת הסורים. בזכותה הכינרת היא שלנו. עד '67 ירו עליה לא מעט. אני ממשיך כאן את ההיסטוריה של קיבוץ עין-גב, שבזכותו מזרח הכינרת היא של מדינת ישראל. אנשים שכחו שלא הצבא שמר על מזרח הכינרת, הקיבוץ וענף הדייג שלו שמרו".

ומה תגיד על אבי אריש, שלכבודו בעצם התכנסנו כאן?

"תשמע, אם רוצים לשמור על הכינרת, צריך לדעת שני דברים: א. הכינרת היא בקבוק המים של המדינה, ו-ב. היא כמו הכותל המערבי וכמו מכה. אבי יודע. טוב שבחורים כמוהו שומרים עליה. אבי הוא אדם אמיתי, שרף צנוע שעושה

את עבודתו נאמנה, תוך שמירה על כבוד הזולת ועל הערכים. אנשים כמוהו צריך למנף".

המנוף, בין השאר, בידיים של משה הר-ציון, מנהל תחום פיקוח ואכיפה באגף סובב כינרת. הר-ציון, הבן של מאיר, הוא איש מרשים מאוד, ופייטר אמיתי. הוא דבק, אומרים לי ברשות, במטרה שהציב לעצמו: לעשות שינוי בחופים. ובאמת, מאז שנכנס לתפקידו, ב-2009, עשה כמה שינויים גדולים.

הר-ציון: "החוק להסדרת הטיפול בחופי הכינרת מסמך אותנו לטפל ב-23 חופים מסביב לאגם, ואנחנו עוסקים בעיקר בנושאים של בטיחות השייט (יחד עם המשטרה), ניקיון, חניות, גבייה עבור כניסה לחופים המוסדרים, בנייה לא חוקית, דייג לא חוקי, איסור נהיגה במרחק של פחות ממאה מטרים מקו המים, ובהורדה נכונה של כלי שיט למים. בכל אלה עוסקים אנשי השטח שלנו, ובראשם אריש, איש מסור ואחראי. "זאת עבודה קשה ותובענית", מוסיף הר-ציון, "לאכופ חוקים בחום של 45 מעלות בצל, מול אנשים שבאים הנה וחושבים שמותר להם הכול זה לא פשוט. זו המון אחריות, ובכל מקרה של הגשת דו"ח צריך להיות בטוח מעל לכל ספק, שאכן נעברה עבירה. אנחנו הרבה פעמים מצלמים מרחוק. מתעדים. סיגריה, בירה, מה עושים עם בדל הסיגריה, מה עושים עם הבקבוק? כל הדוחות מגיעים אליי, אני מאשר אותם ומעביר הלאה".

עם ישראל משתפר?

"משתפר. החופים של 2009, הם לא החופים של 2015. בשנים האלה השקענו עשרות מיליוני שקלים בתשתיות, בחינוך, בניקיון, כדי להביא את החופים למצב נורמלי. אתה לא יכול להציע לציבור ג'נקייה, ואחר כך לבוא אליו בטענות. אתה צריך לבנות סטנדרטים. אני מציע לך בדרך לעמיר להיכנס לחוף חוקוק. החוף הזה הוא המודל שלנו. דברים דומים נעשה בקרוב גם בחוף דוגה ובחוף דוגית. בשנה-שנתיים הקרובות נכנסים שם לעבודות. בעתיד, כל הכינרת תיראה ככה. כל 15 החופים הציבוריים".

"גם בנושא האכיפה יש שיפור", מוסיף הר-ציון, "יש ירידה בכמות הדוחות. אנשים עוברים פחות על החוק. הציבור מפנים את התרבות. היום כבר לא תראה בחוף מגדלה אנשים שוטפים את הרכב שלהם עם סבון בתוך המים, ולא תראה גם הורדה לא אחראית של כלי שייט למים. תראה סרטונים שלנו מ-2010 בחוף הזה, טרקטורונים, ג'יפים, מטוסים נחתו לנו שמה על המים. היום אין את זה. היום הכול מסודר".

עם זאת, עוד לא תמו כל משימותיו של האיגוד, יש עוד מה לשפר, עוד לא תם יום קרב וערבו. לא בנושא האכיפה, וגם לא בנושאים אחרים, ומי כמו אריש והר-ציון יודעים זאת.

חקלאות יזדותית לסביבה

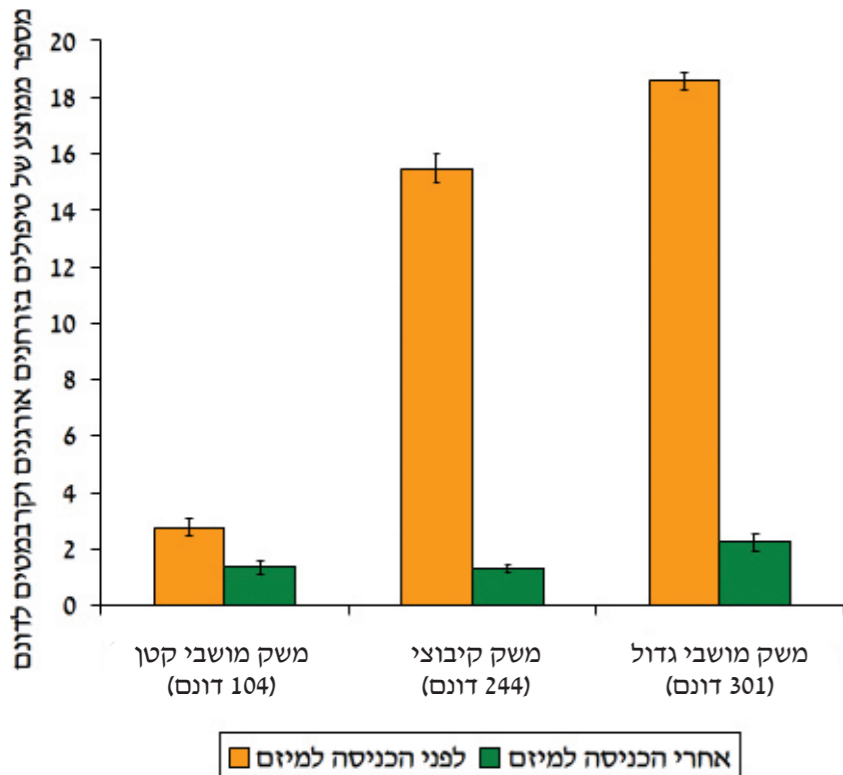
מיזם אזורי משותף, להפחתת השימוש בתכשירי הדברה רעילים לאדם ולחי, פועל מזה חמש שנים באזור עמק החולה. התוצאות הן מעל ומעבר. "ניתן להפסיק לחלוטין את השימוש בזרחנים אורגניים ובקרמטים, מבלי שאיכות הפרי והיבול ייפגעו", אומרים העומדים בראשו

ריסוס לחקלאות. צילום: אסף סולומון

• מאת: ליאורה שאלתיאל-הרפז • השתתפו: יגאל חן, אלקנה בן-ישר, שאול גרף, שוש פלס, אריאל קופרברג, מרדכי טאקו, ניצן רוטמן, יעל גרינבלט, דב אופנהיים, סמדר אדלין-הררי, משה שליט, און רבינוביץ ומרים זילברשטיין

בו תיירים רבים מהארץ ומהעולם. האזור מתאפיין בחקלאות רב-ענפית, הכוללת מגוון של גידולים השזורים זה בזה: מטעים, פרדסים, גידולי שדה וירקות, סך הכול כ-100,000 דונם. נוסף על השטחים החקלאיים, ישנן בעמק שמורות טבע המאופיינות בחי ובצומח ייחודיים. העמק הוא חלק משמעותי ביותר מאגן ההיקוות של הכינרת, והנתונים מראים שחומרי ההדברה המיושמים בעמק, ותוצרי הפירוק הרעילים שלהם, מוצאים את דרכם לכינרת עם בוא החורף. כדי לנהל את האזור החשוב הזה באופן שיאפשר קיום מיטבי לכל הגורמים האנושיים שבו (חקלאים, תיירים ותושבים), יש צורך בגישה אקולוגית רחבת מבט. לשם כך הוקם במו"פ צפון מיזם לחקלאות בת-

הדברה משולבת (IPM - Integrated Pest Management), היא גישה לבקרת מזיקים, המשלבת כלים ביולוגיים, חקלאיים, פיזיקליים, גנטיים וכימיים, בדרך שממזערת נזקים כלכליים ובריאותיים, ומקטינה את הסיכונים לסביבה. ההדברה המשולבת קיימת כמושג אקדמי כבר יותר מ-50 שנה, ומייצגת מטרה ששואפים אליה בנייהול אוכלוסיות מזיקים. עם זאת, אין הגדרה ברורה כיצד אפשר לממש אותה. רשימה זו מתארת ניסיון לימוש בפועל של הדברה משולבת בקנה מידה אזורי, בצפון עמק החולה, ומציגה מודל עבודה, שניתן להתאימו לאזורים נוספים בארץ. בעמק החולה חיים היום כ-70,000 נפש, ומבקררים

איור 1. ביאור בסוף המאמר

"כדי לנהל את המיזם באופן מקצועי, הוקם צוות שכלל את מדריכי הגידול והגנת הצומח באזור, פקחי מזיקים, רכז, ומנהלת מדעית. הצוות נפגש אחת לכמה שבועות לעדכונים, כאשר החלטות ההדברה מתקבלות במשותף, לאחר קבלת נתוני הניטור מפקחי המיזם"

סמך ניטור במלכודות ללכידת זכרים. בשיטה הקודמת הסף לטיפול היה הימצאות של זכוב אחד למלכודת, כך שתדירות הטיפולים הגיעה ל-13-14 מחזורים בעונה. במסגרת המיזם, ההחלטות על ההדברה התקבלו על סמך מידע מה היא רמת הבוגרים במלכודות (זכרים ונקבות) והנגיעות בפרי, תוך התייחסות לבשלות הפרי וטיפולים מקומיים, במקומי הנגיעות בלבד (לפעמים טופל עץ אחד בחלקה!). בנוסף, מימן מו"פ צפון רכז לפרויקט בחצי משרה, על תקן של מדריך הגנת הצומח בבית-הלל, ובמקביל איש קשר עם המגדלים והפקחים בשדה-נחמיה, כפר-בלום, ושאר צוות המיזם. המזיקים שהתמודדו איתם באמצעים ידידותיים היו פריזבוב ים-תיכוני (*Ceratitis capitata*) - להלן הזבוב, ואחריו העשים (עש האשכול [*Lobesia botrana*] ואנרסיה [*Anarsia lineatella*]).

תוצאות

השפעת השימוש במתקני לכידה וקטילת הזבוב בחצרות היישובים. בתחילת המיזם בדקנו את יעילות המתקנים בחצרות היישובים, באמצעות מלכודות "שטיינר" טעונות בפיתיון טרימדלור המושך זכרים (זה אמצעי הניטור המקובל בארץ ובעולם לזבוב). בהשוואת לכידות זכרי הזבוב, היה שיעור הלכידה נמוך פי עשרה לעומת יישובי הביקורת (2.2±7, 19±78 ממוצע ושגיאת תקן למלכודת, בהתאמה, P=0.006, F1,60=13). אחוז עצי השסק הנגועים בזבוב בחצר קיבוץ מהמיזם היה 24±3%, לעומת 86±4% בקיבוץ ביקורת. כמוות האויבים הטבעיים בפרדסי המיזם הייתה גבוהה כמעט פי שתיים מזו שבפרדסי הביקורת (13.2±46.9, 26.7±11.9 ממוצע ושגיאת תקן לדגימה).

לניהול המקצועי של המיזם הוקם צוות, שכולל את מדריכי הגידול והגנת הצומח, פקחי המזיקים מטעם המיזם, רכז הפרויקט, והמנהלת המדעית. הצוות נפגש אחת לכמה שבועות לעדכונים על המצב בשטח. החלטות ההדברה מתקבלות בהתייעצות אינטרנטית, שבועית, עם קבלת נתוני הניטור מפקחי המיזם.

בכל יישוב קשר עם מרכז המטע והפרדס ופקחי המזיקים. בבית-הלל מרכז איש הקשר (דני שחר), את כל הפעולות הקשורות לסניטציה של המטעים, ולטיפול במתקנים ללכידת הזבוב בתוך היישוב.

שיתוף החקלאים. חשוב להדגיש שכל המהלך לווה בשיתוף מלא של החקלאים. בכל יישוב בו התחלנו לפעול, ערכנו פגישה מקדמית עם החקלאים והתושבים, כדי להסיר את חששות החקלאים מנזק ליבולים. הסברנו להם שיש בידינו מוצר ידידותי עם תוצאות מקצועיות טובות. עם זאת, בתקופת המעבר, בשנה הראשונה והשנייה, ניתן פיקוח וניטור צמודים, וכן צוות התערבות למתן גיבוי בעת הצורך. נשלחו דפי מידע לגבי הטיפול במתקנים ללכידת זבוב הפירות הים תיכוני והסניטציה, גם בחצרות הבתים וגם בשטחים החקלאיים. כל שבוע דווחו החקלאים על מצב הזבוב בחלקותיהם. מספר פעמים בשנה נערכו אתם פגישות, ובסוף כל שנה נערכה פגישת סיכום, ולאורך כל המהלך, כל צוות המיזם היה זמין וקשוב לחקלאים, כדי להתמודד עם כל בעיה שעלתה.

פעולות הקשורות לניהול בפועל של המיזם. כבר מהתחלת המיזם הבנו שהמפתח להפחתת השימוש בתכשירי הדברה רעילים מצוי במעטפת מקצועית זמינה (בפיקוח מזיקים והדרכה מקצועית יעילה). בעקבות מיפוי השטחים, זיהינו למי מהמגדלים אין פקחי מזיקים ואין הדרכה ציבורית (מטעם משרד החקלאות), או פרטית, ודאגנו למלא חסרים אלו.

הקצאת פקחי מזיקים מטעם המיזם למגדלים, להגברת המודעות לצורך בפיקוח על מזיקים. החל משנת המיזם הראשונה, מו"פ צפון הקצה לטובתו שני פקחי מזיקים. אחד עבד אצל מגדלים, שעד לאותו יום עבדו ללא פקח. בשנה הראשונה מו"פ צפון מימן את העסקתו, והחל משנתו השנייה של המיזם, החקלאים, שהשתכנעו מחשיבות העסקתו, החלו להעסיק פקחי מזיקים באופן פרטי. בנוסף, מימן המו"פ במסגרת המיזם פקחית מזיקים במשרה מלאה, שעסקה בניטור פרי בכל שטחי המיזם כבסיס להחלטת הדברה בנושא זבוב הפירות הים תיכוני. זאת, בשונה מהשיטה הקודמת, שהייתה מקובלת באזור, בה החלטות על הדברה באמצעות ריסוס מהאוויר כנגד זבוב הפירות הים תיכוני, התקבלו על

שהפקחים החקלאים והמדריכים יוכלו להיעזר בו ולקבל החלטות הדברה מושכלות יותר.

הכניסה לאתר המערכת AgriTask הוא:

<http://www.pest-scout.com/m/main> בכניסה לאתר יש צורך בסיסמה, כדי לשמור על פרטיות המגדלים.

מידע זמין לגבי רעילות תכשירי ההדברה. במערכת השיקולים המכוונת את החקלאי בבחירת תכשירי ההדברה, עומדים בעיקר שיקולי עלות-תועלת. ביקשנו להוסיף את שיקול הרעילות. את המידע על רעילותם של תכשירי ההדברה ניתן למצוא על התווית של כל תכשיר הדברה, וגם באתר של השירותים להגנת הצומח. לצערנו, נתונים אלו אינם בולטים לעין ומחייבים את החקלאי לחפש את המידע. כדי להקל על החקלאים ולהציף את הידע הרלוונטי בצורה נגישה ונוחה, ערכנו עבורם חוברות הדרכה המתעדכנות כל שנה בהתאם לתקנות. החוברות מכילות מידע על תכשירי ההדברה המותרים לשימוש נגד כל מזיק, ובכל גידול. בחוברות הושם דגש על הרעילות של כל תכשיר, כדי שהמידע יהיה זמין לחקלאים בעת בחירת התכשיר, וכן את המועד המוקדם ביותר בו מותר להיכנס לשטח לאחר הריסוס, כדי להביא את החקלאי למודעות לבריאותו ובריאות עובדיו. בנוסף, הקמנו בסיס מידע זמין לחלופות לתכשירי הדברה בעלי רעילות נמוכה (ניתן למצוא אותו באתר מו"פ צפון: www.mop-zafon.org.il/hadbara/default.htm)

ג. הכיוון המנהלי

המיזם הוקם בשיתוף מספר גופים: המועצות האזוריות גליל עליון ומבואות חרמון, מו"פ צפון, נציגי המגדלים, משרד החקלאות, ומדריכי שה"מ מכל הענפים. תמכו ביוזמה: המשרד להגנת הסביבה, רשות ניקוז כינרת, הקק"ל, רשות הטבע והגנים, והחברה להגנת הטבע.

במסגרת המיזם יצרנו תשתית ארגונית, שכוללת את מדריכי שה"מ, חוקרים, פקחים ומגדלים. התשתית הארגונית מאפשרת הדרכה צמודה לחקלאים, קבלת מידע, וניתוח מידע והמלצות אזוריות לפעילות, תוך בחירה מושכלת בתכשירי הדברה פחות רעילים.

החל משנת 2010 אנחנו פועלים בשטח של כ-6,000 דונם, שכולל שלושה יישובים מהמגזר השיתופי והפרטי (שדה-נחמיה, בית-הלל וכפר-בלום). בשנת 2011 הצטרפו מגדל פרטי (משק שי), מטעי הנשירים של הגושרים, והפרדס של קיבוץ דן. ב-2012 הצטרפו גם חקלאי מטולה, בשטחים המצויים בעמק החולה, משק לוויט בשטחי כפר-סאלד, ומשק שי בשטחי גדע"ם. בסופו של דבר המיזם מקיף שטח של כ-7,700 דונם, שכולל פרדסים ומטעי נשירים.

קיימא, בשיתוף עם מדריכי שה"מ והמועצות האזוריות גליל עליון ומבואות חרמון, במטרה להתמודד עם הסוגיות החקלאיות והסביבתיות הייחודיות לאזור, בעזרת טכנולוגיות מתקדמות של איסוף מידע ועיבודו.

מטרת המיזם היא הפחתת השימוש בתכשירי הדברה רעילים לאדם ולחי על-ידי פיתוח ממשק של הדברה משולבת, שיהיה ידידותי לסביבה בכל הענפים החקלאיים בעמק החולה.

מהלך המיזם. המיזם "עומד" על שלוש רגליים. א. הכיוון החינוכי; ב. הכיוון המקצועי. ג. הכיוון המנהלי (בשיתוף החקלאים).

א. הכיוון החינוכי

אנשים שחיים במערכת בה השימוש בתכשירי הדברה רעילים מותר מצד אחד, ואין סבסוד או תגמול לתוצרת בממשק מופחת רעלים מצד שני, חייבים לתת על כך את הדעת, וגם לדעת מה הן האלטרנטיבות. לשם כך התחלנו ב-2006 להעביר לחקלאים, בשיתוף עם משרד החקלאות במחוז הצפון, קורסי חורף מרוכזים בנושאי חקלאות וסביבה. החקלאים לומדים בקורסים על הסכנות הכרוכות בשימוש בחומרי הדברה, ונחשפים לאפשרויות העומדות בפניהם בתחום הגנת הצומח. בנוסף, נלמדים בקורסים נושאים שקשורים להשפעת החקלאות על הסביבה, וכיצד ניתן להפחית את נזקה. הקורסים התקיימו במהלך החורף בעונה הרכה יותר של החקלאים במקום נעים ומסביר פנים, וכללו גם ארוחות קלות. הקפדנו על עלות נמוכה ככל האפשר (350 שקל למשתתף ב-2006, ו-500 שקל למשתתף ב-2013), כדי שהגורם הכספי לא ימנע מחקלאים מלהגיע.

מספר החקלאים שהגיעו לקורסים השונים נע בין 80 ל-130 לקורס. להערכתנו, כ-60 אחוז מהמשתתפים מהווים גרעין קבוע שחוזר כל שנה, וכ-40 אחוז מתחלפים מדי שנה, כך שבסך הכול השתתפו כ-400 איש בקורסים שלנו במהלך השנים.

ב. הכיוון המקצועי

בקטע הזה חיפשנו מהם חסמי הידע והטכנולוגיה המונעים מהחקלאים לעבור לממשק ידידותי. עסקנו גם ביצירה של כלים מקצועיים חדשים ועיבוד של ידע קיים, כך שיהיו נגישים לחקלאים לשיפור פעילותם בשטח.

מערכת מקוונת לאיסוף נתוני פקחי מזיקים. בשיתוף עם ד"ר אמוץ חירוני וד"ר יפית כהן ממכון וולקני, עם ד"ר משה מירון ממיג"ל, עם חברת Scan Task, ועם פקחי מזיקים מהאזור, עסקנו בפיתוח מערכת מידע מרחבי (ממ"ג או GIS), לצורך איסוף, אגירה והצגת מידע של פקחי מזיקים. המטרה הייתה לרכז את המידע המרחבי על מזיקים ורמת חומרתם בגידולים השונים, כדי

"מטרת המיזם, שעומד על שלוש רגליים, מקצועיות, חינוכיות, ומנהליות היא הפחתת השימוש בתכשירי הדברה רעילים לאדם ולחי על ידי פיתוח ממשק של הדברה משולבת, שיהיה ידידותי לסביבה בכל הענפים החקלאיים בעמק החולה"

"זורמים לירדן"

יותר מאלף מתושבי עמק הירדן והסביבה, השתתפו בצעדה להגברת המעורבות הקהילתית בשיקום מורד הירדן

צילום: ריצ'רד אריס

צילום: ריצ'רד אריס

צילום: סיון חודי

בנפתולי הנהר, למתן את גדותיו, ולהשיב בכך את הצמחייה הטבעית למערכת האקולוגית המתחדשת. מורד הירדן, במיקומו הגיאוגרפי הייחודי, חשוב לקיום מגוון מינים. ברמה הארצית, מהווה הירדן מסדרון אקולוגי, שמאפשר מעבר בין אוכלוסיות בעלי החיים וצמחים מהירדן הדרומי, לכינרת ולירדן העליון. במקביל, מתבצע היום פיתוח תירותי לאורך 11 ק"מ, הכולל הסדרת מערכת שבילים להולכי רגל ולרכיבה על אופניים, נקודות תצפית, פינות פיקניק, והקמת חניון לילה לנופשים. תושבי העמק, שהגיעו לצעדה בהמוניהם, גברים, נשים וטף, נהנו מאירוע אטרקטיבי שכלל צעדה במסלול מעגלי ונקודות עניין בסכר אלומות, במט"ש, ובגשר בית-זרע, בהן קיבלו הצועדים הסברים בנושאים שונים, כמו שיקום גדות הנחל, שיפור איכות המים, מגוון ביולוגי, ופעילות "שומרי הנחל". בסיום התכנסו הצועדים באום-ג'וני, לאירוע מרכזי שכלל מוזיקה טובה, אוכל ושתייה, ומגוון תחנות עם פעילויות חינוכיות-סביבתיות למבוגרים ולילדים. האירוע המוצלח וההשתתפות הרבה של התושבים נתנה למארגנים "אור הירוק" לקיים אירוע דומה גם בשנה הבאה, ולהתחיל במסורת של "קהילה זורמת לירדן".

בשבת אביבית, באמצע מרץ, התקיימה צעדת "זורמים לירדן", בקטע הירדן המשוקם, מאתר אום-ג'וני ועד לנפתול בית-זרע, ובחזרה. הצעדה הקהילתית אורגנה על ידי רשות ניקוז ונחלים כינרת, אקו פיס, המשרד להגנת הסביבה, והמועצה האזורית עמק הירדן, והיא נועדה לחשוף בפני תושבי עמק הירדן החיים בסמיכות לנהר את פעולות השיקום האינטנסיביות המתרחשות במקום בשנתיים האחרונות, ובנוסף, לנסות לרתום אותם למעורבות סביבתית, שתבטא בפעילות מתמשכת לטובת הירדן וסביבתו. בעשורים האחרונים סבל נהר הירדן מהזנחה גדולה עד כדי אובדן צביונו כנחל, והתקבעותו בתור תעלת שפכים מוקפת חומת צמחיה של אשל וקנה, והוא שיווע לשיקום. תכנית השיקום היא יוזמה משותפת של רשות ניקוז ונחלים כינרת, המשרד להגנת הסביבה, רשות מקרקעי ישראל, ורשות הטבע והגנים, והיא התאפשרה הודות לתקציב של כחמישה מיליון שקלים, שהעמידה לרשותה הקרן לשטחים פתוחים. השלב הראשון של הפרויקט, שנמצא לפני סיום, כולל פיתוח אקולוגי להחזרת הנוף הטבעי, באמצעות הרחבת אפיק הנהר והעמקתו. ההרחבה וההעמקה אפשרו לחדש את זרימת המים

יעל סלע

אגף חינוך, קהילה והסברה

בשנת 2012, והגיע לשני טיפולים לדונם. בשנת 2013 נעשו עדיין שני טיפולים במטה-סיסטוקס (OXYDEMETON-METHYL), כנגד צרעת השקד, אך החל מ-2014 השימוש בחומר זה נאסר, וגם בגידול זה לא ייעשה יותר שימוש בזרחנים אורגניים.

חשוב לציין שלמרות ההפחתה המשמעותית בשימוש בזרחנים אורגניים ובקרבמטים, לא נצפו נזקים לפרי בקטיף בכל המשקים שנכנסו למיזם.

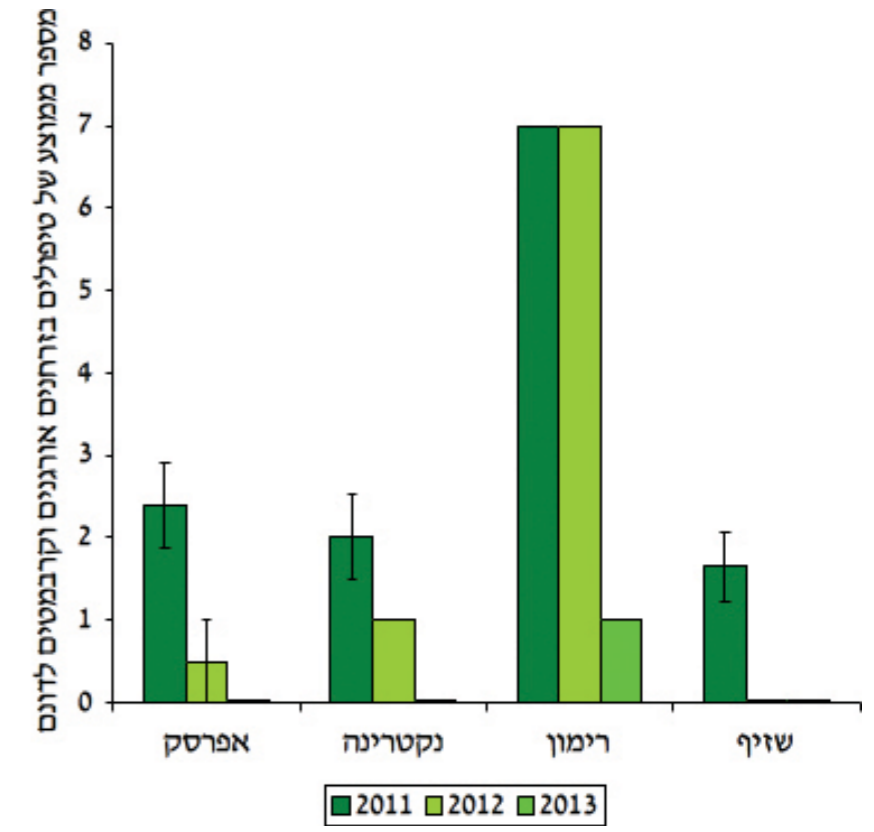
מסקנות וסיכום

מצאנו, שבשילוב של פעולות חינוך, התארגנות אזורית, שיתוף מדריכים ופקחים, ידע מדעי ואמצעים ידיוותיים לסביבה, ניתן להפסיק את השימוש בזרחנים אורגניים ובקרבמטים, מבלי שאיכות הפרי והיבול ייפגעו, וליישם בדרך זו, הלכה למעשה, הדברה משולבת בקנה מידה אזורי. להערכתנו, בזכות שיתוף פעולה מעורר השתאות ומחויבות אמיתית מצד המגדלים, הגענו לתוצאות מקצועיות שהיו מעל ומעבר לציפיות שלנו בתחילת הדרך.

אנו מקווים להרחיב את פעולתנו בעזרת המודל שבנינו, בו המגדלים מקבלים מעטפת מקצועית אזורית, הכוללת פיקוח, הדרכה ומחקר, המנוהלים באופן אזורי, ובשיתוף פעולה בין מ"פ צפון ומשרד החקלאות. אנו שואפים להגיע למצב שבכל אזור עמק החולה, הגליל והגולן, בכל הגידולים, ניתן יהיה לטפח חקלאות בת קיימא, הכוללת שימור קרקע, טיפול מושכל בעשבים רעים, מזיקים ומחלות, דישון מבוקר וטיפול מוסדר בפסולת חקלאית, שתפרנס בכבוד את החקלאים, מבלי לפגוע באדם ובסביבה.

איור 1. מספר ממוצע לדונם (±שגיאת תקן) של טיפולים בתכשירי הדברה מקבוצת הזרחנים האורגניים והקרבמטים בשלושה משקים שהצטרפו למיזם, בשנה שלפני כניסתם למיזם (2009, או 2010), ואחרי כניסתם (בשנת 2010, או 2011). הנתונים חושבו מבדיקת כל הטיפולים כנגד מזיקים שניתנו בכל אחת מהחלקות, הן מהקרקע על ידי המגדלים, והן בטיפולים מהאוויר נגד זבוב הפירות הים תיכוני (שניתנו רק במשק הקיבוצי ובמשק המושבי הגדול).

איור 2. מספר ממוצע לדונם (±שגיאת תקן), של טיפולים בתכשירי הדברה מקבוצת הזרחנים האורגניים והקרבמטים במשק קיבוצי, שהצטרף למיזם בשנת 2010, מפורט לפי מספר טיפולים לכל גידול, בשלוש השנים שלאחר כניסתו למיזם. הנתונים חושבו מבדיקת כל הטיפולים כנגד מזיקים שניתנו בכל אחת מהחלקות של כל

איור 2. ביאור בסוף המאמר

המצב אליו הגענו מבחינת הריסוסים בזרחנים אורגניים ובקרבמטים. משנת 2010 חלה הפסקה מלאה של ריסוסים בתכשירים מהאוויר כנגד הזבוב בכל שטחי המיזם. השוואה של מספר הריסוסים בחומרי הדברה מקבוצת הזרחנים האורגניים והקרבמטים בכל הגידולים בשלושה משקים לפני כניסה למיזם ואחריה, מראה על ירידה שבין 92:51 אחוז במספר הריסוסים הממוצע לדונם (איור 1), מבלי שאיכות היבול תיפגע.

מעקב אחר מספר הריסוסים בזרחנים אורגניים ובקרבמטים במהלך שלוש השנים מאז הכניסה למיזם, מצביעה על ירידה מתמדת ועקבית במספר הריסוסים בחומרים אלו עד הפסקה מוחלטת של השימוש בהם במספר גידולים. לדוגמה, במשק קיבוצי שנכנס למיזם בשנת 2010 (איור 2), במשמש, מספר הטיפולים בזרחנים אורגניים ובקרבמטים בשנת 2011 עמד על ממוצע של 1.5 טיפולים לדונם. ב-2012 הממוצע ירד לטיפול אחד לדונם, וב-2013 כבר לא טיפלו כלל בחומרים אלו במשמש באותו משק. בשזיף ובאפרסק במשק זה הפסיקו בשנת 2012 לחלוטין את השימוש בתכשירים מקבוצת הזרחנים האורגניים והקרבמטים, והטיפול נעשה בתכשירים מקבוצת שונות שדרגת רעילותם היא 4 (הכי פחות רעילה). בשקד, בשנת 2011, מספר הטיפולים הממוצע בזרחנים אורגניים לדונם, עמד על 4, ומספר זה פחת ב-50 אחוז

"המטרה היא להגיע למצב שבכל אזור עמק החולה, הגליל והגולן, ניתן יהיה לטפח חקלאות בת קיימא, הכוללת שימור קרקע, טיפול מושכל בעשבים רעים, מזיקים ומחלות, שתפרנס בכבוד את החקלאים, מבלי לפגוע באדם ובסביבה"

חוויה לימודית

בעזרת "אקו כינרת" ו"המעבדה השטה", תוכלו ללמוד על הכינרת ועל סביבותיה. חוויה לכל גיל

הדר ברקאי

אגף חינוך, קהילה והסברה

רוצים להכיר את הכינרת לעומקה (תרתי משמע)?

תכנית חינוכית "אקו כינרת" והספינה הלימודית "המעבדה השטה" של "רשות ניקוז ונחלים כינרת", ישמחו לפתוח צוהר לעולם זה. תכנית "אקו כינרת" הוקמה לפני 14 שנה, ביוזמת מורים למדעים ממכללת עמק הירדן, לימים מכללת כינרת ובראשם עדינה דולב, דני סחייק, אילן לולב, מירי אור, נוגה גזית, ד"ר דבורה שיצר ותכנית "פרחי מדע". הוגי התכנית ראו את הפוטנציאל הגלום בכינרת ללמידה חוץ-כיתתית של תלמידי המדעים במכללה והבינו כי הכינרת היא מעבדה נפלאה להתנסות בה, באותם דברים שנלמדים בתוך כותלי הכיתה, בין ארבע קירות. לתוכנית הלימודית שנהגתה, צורפה "המעבדה השטה", "ככלי עבודה", וכך יצא הפרויקט לדרכו כשהוא משלב שייט חוויתי, עם הצצה לעולמם של חוקרי ימים ואגמים. בשנת 2009 אומצה התכנית על ידי "רשות ניקוז ונחלים כינרת".

הפעילות ב"אקו כינרת" מותאמת לכל הגילאים, מילדי גן ועד קבוצות מבוגרים, והיא כוללת הפלגות ב"מעבדה השטה", וגם סיורים רגליים, ב חופי הכינרת ובסביבתה, בהיבטים רבים, כמו אקולוגיה, ביולוגיה, ביוטכנולוגיה, גיאוגרפיה, היסטוריה, ארכיאולוגיה, ועוד.

הדגש שניתן בסיורים, תחת הכותרת "מדענים ליום אחד", הוא על למידה מתוך חוויה והתנסות פעילה, תוך חשיפת המשתתפים לעבודה

"הפעילות ב'אקו כינרת' מותאמת לכל הגילאים, מילדי גן ועד קבוצות מבוגרים, וכוללת הפלגות ב'מעבדה השטה', וגם ברגל, לאורך חופי הכינרת, ובסביבתה, היבטים רבים כמו אקולוגיה, ביולוגיה, גיאוגרפיה, היסטוריה, ארכיאולוגיה, ועוד"

מימין: פעילות ב"אקו כינרת", צילום: הדר ברקאי משמאל: מעבדה שטה צילום: סיון חודי

המדעית בכלל, ולחקר הכינרת בפרט. בפעילות החופים אנו עוסקים בנושא הכינרת במשק המים של ישראל, חוקרים ומבצעים ניסויי שדה בנושאים כמו צמחיית החוף, בעלי החיים במים הרדודים, קונכיאות ורכיכות, בונים מסנני מים, ומשווים בין החופים השונים. כיתות מדעים וסטודנטים ממכללות ואוניברסיטאות בוחנים את הגורמים הביולוגיים והא-ביולוגיים, ובעזרת מכשור חדיש מבדדים פרמטרים כגון ריכוז חמצן ופחמן דו-חמצני, טמפרטורה, PH, אמוניה, וחידקים, ובוחנים קשרים ותופעות בין האורגניזמים השונים.

הפעילות ב"מעבדה השטה" הינה חוויה רב-חושית, בה המשתתפים נחשפים לעולם האקולוגי הקסום של הכינרת. משך הפעילות הוא כשעה ורבע, ותוכן ההדרכה מותאם למטרת הסיור המוגדרת על ידי הקבוצה, ולגיל המודרכים. ההפלגה מותאמת גם לבעלי מוגבלויות.

"המעבדה השטה", מותקנת על ספינת "גמלא" של מספנות עין-גב, וניתן לצאת להפלגה מנמל עין-גב, או מנמל גינוסר. במהלך ההפלגה נעים המשתתפים בין תחנות שונות שם הם מקבלים הדרכה על ידי מדריכי "אקו כינרת", שלכולם ניסיון עשיר בהדרכה ורקע אקדמאי בנושאים הרלוונטיים.

אז בואו לגלות איתנו את הסודות הקסומים של הכינרת. וגם אם הפלגתם בעבר על ה"מעבדה השטה", תמיד יש חדש. כדאי להתעדכן...

רשות ניקוז ונחלים כינרת

32 | ארץ הכינרת | גיליון מס' 13 | אב תשע"ה יולי 2015

יריד אקולוגי 7

תיכון בית ירח, עמק הירדן

כיד המסורת הטובה התקיים לו יריד אקולוגי 7 במזג אויר נעים עם עשרות דוכנים והפעלות לכל המשפחה

גולי אורטל-עברי

השנה החליטו מארגני היריד לחזק את הקשר עם הקהילה

בשיתופי פעולה משמעותיים סביב שיח הקיימות.

"עולם ירוק" - ילדי א-ו סובב כינרת בניצוחה של יעל מייזלס, רכזת החינוך הבלתי-פורמאלי, עברו תהליך של ניטור מפגעים בישוב והציגו את הפתרון לעולם ירוק יותר בישוב שלהם. התוצר מייצג מרהיב של כדורים עם הסבר על הבחירה והפתרון. תאטרון רחוב - אינספרשיין בית ירח תלמידי בית ירח בהנחיית דניאל מאינספרשיין הפיקו תאטרון רחוב של דמויות ואירועים סביבתיים שנויים במחלוקת.

חוות אנרגיה מתחדשת - תלמידי בית ירח- שכבת ט' - הציגו חוות אנרגיה מתחדשת. הפיקו מילקשייק ומוזיקה לריקודים על-ידי הפקת אנרגיה מרכיבה על אופנים.

אקו-קליפ - שכבת י' הכינה סרטים כיתתיים בסימן אנרגיה. במהלך היריד בחרו המשתתפים את הקליפ המוצלח.

מגמת חקלאות מכירת שתילי חממה

מתנדבי גן חי - הפעילו תחנת ליטוף באהבה לבאי היריד מנהיגות ירוקה - הפעילו תחנות יצירה מחומרים שאין בהם שימוש

גופים ירוקים - רשות ניקוז ונחלים כינרת, קק"ל, החברה להגנת הטבע, רשות הטבע והגנים, המשרד להגנת הסביבה.

דוכני מכירה - הזדמנות לעסקים קטנים לחשוף את עצמם. משחקים מחצר הגרוטאות - פעילות ספורטיבית מהנה מפסולת בניצוחו של עפר אורטל.

מועצה אזורית עמק הירדן:

מימנו הסעות-מחלקת חינוך

אגף שפ"ע - מכרו קומפוסטרים במימון ועשו דוכני יצירה תרומות: צמח מפעלים, רשות ניקוז ונחלים כינרת, בנות מסדה, המשביר לחקלאי, משרד החינוך, המשרד להגנת הסביבה, מועצה אזורית עמק הירדן.

צוות מורי בית ירח והנהלה רואים בבית ירח כבית ספר מוביל ומשפיע בנושא הקיימות.

צילומים: סיון חודי

יום השיא של שומרי הנחל

בתחילת מאי נפגשו ארבעת בתי הספר בעמק הירדן, שהשתתפו השנה בתכנית "שומרי הנחל", לציון סיום שנת פעילות פורייה

נטלי זאבי
אגף חינוך, קהילה והסברה

במורד הירדן, אשר סבל מהזנחה וממפגעים רבים לאורך עשרות שנים, מתקיימות עבודות שיקום נמרצות, בהובלת רשות ניקוז ונחלים כינרת והמשרד להגנת הסביבה. בעבודות השתלבו גם "שומרי הנחל", שטיפחו במהלך השנה פינות ישיבה מוצלות לאורך גדות הנחל המשתקם, לרווחת הנופשים והמטיילים.

יום הסיום של הפרויקט, נערך במטע התמרים שצופה אל הנחל, בסמוך לאתר אום-ג'וני. התלמידים מבתי הספר "מול גלעד", "אפיקי ירדן", "שחף", ו"כינרת", התכנסו במטע ויצאו לפעילות בחמש תחנות תוכן, שלווו בפעילות חווייתית: תחנה אחת עסקה בצמחיית הנחלים, במיני צומח מתפרצים כמו הקנה והאשל, ובהשבת מיני צומח טבעי לגדות הנחל כחלק מתהליך השיקום. בתחנה זו עשו התלמידים מוביילים מקנים. תחנה שנייה עסקה בשימוש באנרגיית המים לטחנות קמח וסוכר, והתיישבות ליד הנחל לאורך התקופות. להמחשה, קינחנו בתחנה הזאת בפיתות. שתי תחנות נוספות הופעלו על ידי תלמידי בית-ירח: זכות הטבע למים (הפעילות כללה בניית סכר), וזיהום וטיהור שפכים (הפעילות הייתה בניית מד עכירות,

ובדיקת עכירות מי הירדן). את תהליך השיקום כולו, שליוו התלמידים במהלך השנה, מהתכנון ועד לביצוע, הם סיכמו בסדנת אמנות עם לילך לוי, שהכינה את ערכות המתכנן הצעיר בהם השתמשו במהלך השנה בכיתה. זו הייתה התחנה החמישית.

התלמידים עברו בין התחנות בסקרנות ובעניין רב, האווירה הייתה רגועה וזורמת, והחזרה על הנושאים בהם עסקו לאורך השנה בדרך חווייתית נראתה טבעית ונעימה.

בסיום הפעילות בתחנות, התכנסו התלמידים והצוותים החינוכיים לטקס הסיום בו נשאו ברכות דרור פבזר מהמשרד להגנת הסביבה, ויעל סלע מרשות ניקוז ונחלים כינרת. את היום כולו קינחו התלמידים בהופעתו מעוררת ההשראה של המוסיקאי והאמן, גיל בוהדנה, "צלילים מחצר הגרוטאות", בה האזינו וגם ניגנו בכלים עשויים מחומרים ממוחזרים.

יום השיא אכן ציין "שיא" בשנה של פעילות פורה ומשמעותית, ובתכנית ששמה לה למטרה לקרב את הקהילה כדי לשמר בתי גידול לחים. אין ספק, ימים כאלו מהווים תזכורת לכולנו, כי הדברים בידינו וכולנו יכולים לעשות למען שיקום הנחלים.

יום השיא אכן ציין "שיא" בשנה של פעילות פורה ומשמעותית של בתי הספר, ובתכנית ששמה לה למטרה לקרב את הקהילה כדי לשמר בתי גידול לחים לאורך גדות הירדן

רשות ניקוז ונחלים כינרת

פרת משה. צילום: דרור גלילי

בניין מעגלים כללי

לגלות את בית-ירח מחדש

בימים אלו מתחדשות החפירות בתל בית-ירח, בראשות הפרופסור רפי גרינברג מאוניברסיטת תל אביב, ובהשתתפות חופרים ממשלחת בית-ירח, והן יעשירו בוודאי את מה שאנחנו כבר יודעים עליו

נסים אסכן

אגף חינוך, קהילה והסברה

קוראיו הנאמנים של המדור, בוודאי זוכרים שהמלצנו על טיול מעגלי בתל בית-ירח כבר בגיליון השני של "ארץ הכינרת", באפריל 2011, עמ' 52. ברצוננו לנצל את ההזדמנות שהחפירות

בתל מתחדשות בימים אלו, בראשות הפרופסור רפי גרינברג מאוניברסיטת תל אביב, ובהשתתפות חופרים ממשלחת בית-ירח, כדי לחזור אליו שוב.

שם אתר בית-ירח "צינברי", או "סינברי" הוא ככל הנראה על שמו של האל הכנעני סין. בתקופה הצלבנית, עקב עיוות השם "צינברי", נקראה העיר "סאנה בוריה" (Sane Boria), ובמאה ה-19 נקראה "סין-א-נאברה". בערבית שובש השם בית-ירח ל"הַפְּרַךְ" (קֶרַק)

ייחודם של האתרים הארכיאולוגיים על שפת הכינרת

תל בית-ירח הוא מהגדולים בארץ. שטחו כ-280 דונם, וייתכן שהיה אף גדול יותר לפני שחלקו המזרחי התמוטט אל הכינרת. האתר היה מיושב מראשית ההיסטוריה, לסירוגין. למעשה, התופעה ידועה בכל סובב כינרת. כל אתרי העתיקות בכינרת הם בעלי שכבות יישוב מעטות ולא רצופות. הדבר בולט כשמשווים לאתרים אחרים בארץ, בהם יש עשרות שכבות ורצף של אלפי שנות היסטוריה. בירושלים, מגידו, חצור, ואפק שכבות רבות. במשך תקופות רבות יישובים אלו היו מיושבים ברצף של ישוב-חורבן-ישוב מחדש, באותו המקום, וכך נוצר תל גבוה ונישא הצופן בתוכו רצף היסטורי.

מה הסיבה לתופעה הזו? האם הכינרת לא אטרקטיבית מספיק להתיישבות? מדוע תל מגידו וחצור ואחרים, גבהו שכבה אחרי שכבה, אלפי שנים, ואילו בכינרת האתרים דלים, וללא רצף? תופעה זו יש לזקוף לזכות הכינרת ולא לחובתה. לעומת כל האתרים שהזכרתי, וגם ואחרים, הסמוכים אל נקודת מעיין קטן ומקומי ותלויים בו ולכן אם היישוב נחרב אין למתיישבים החדשים ברירה אלא להקים יישוב חדש על חורבותיו של הקודם הכינרת היא כל יכולה. ליישובים על שפת הכינרת יש את אגם המים המתוקים הגדול בארץ (והיחיד), כך שאם ננטש יישוב, או נחרב, למתיישבים שבדור הבא יש אלטרנטיבות. יש עוד נקודות על שפת הכינרת לטעת בהן את יישובם. יותר קל להקים יישוב חדש בסמוך, מאשר לפנות הריסות של יישוב קודם. טבריה, לדוגמה, חוותה כמה חורבנות ברעידות אדמה ומלחמות, ובכל פעם הוקמה מחדש, בסמוך. כך נדדה העיר כמה פעמים, מאתרה הקדום ליד חמי טבריה, צפונה.

העדויות הקדומות ביותר לקיום האנושי במקום הוא בכפר דייגים שהתקיים על שפת הכינרת. האתר נקרא בפי החוקרים "אוהלו", והוא כיום מתחת למפלס מי הכינרת, בחוף שממול לבית הקברות של כינרת.

בתקופת האבן הקדומה ידע תל בית-ירח שבע תקופות יישוב, החל מתקופת הברונזה הקדומה,

כלי בית ירח טיפוסיים

מראשית ההיסטוריה. בסוף תקופת הברונזה הקדומה ננטש היישוב לתקופה ארוכה עד התקופה ההלניסטית-רומית-מוסלמית, ושוב ננטש עד חזרתם של החלוצים אל הכרך ב-1908. במבט כולל אל הכינרת, יש בה רציפות יישובית לאורך כל שנות ההיסטוריה. בתקופות בהם הייתה בית-ירח נטושה, התקיים יישוב במקום אחר על שפת הכינרת.

בית ירח בתקופת הברונזה הקדומה

ראשית ההתיישבות על התל בשנת 3,500 לפני הספירה, ביישוב פרוז בו גרו בבורות עגולים מסוככים. בהמשך עבר היישוב תהליך של עיור. בית-ירח הוקפה כמה חומות מסיביות, נבנו מבני ציבור גדולים, ונסללו רחובות מרוצפים. תקופת הברונזה הקדומה היא התקופה העיקרית בתל בית-ירח, הן מבחינת משך הזמן ועובי השכבות, והן מבחינת העניין שהמצאים מעוררים. הסיפור של תל בית-ירח נלמד בכל קורס מבוא לארכיאולוגיה בעולם. זהו אחד התילים שמלמדים יותר מכל מה כוחו של מדע הארכיאולוגיה, ועד כמה אפשר ללמוד על תרבות משברי חרסים.

כלי בית ירח

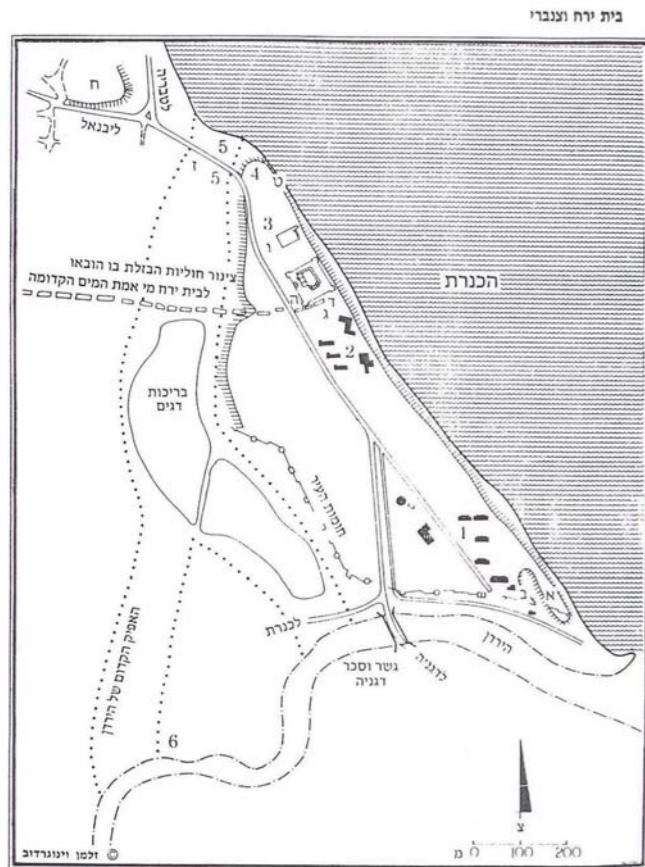
לפני 100 שנה זיהה החוקר ויליאם פוקסוול אולברייט בתל בית-ירח קבוצת חרסים מיוחדים וקרא להם "חרסי בית-ירח", חרסים אדומים, או שחורים, או דו-גוניים, ממורקים. יש יפים מהם, יש טובים מהם מבחינת טיב החומר וטיב העבודה, אבל מה שמיוחד בחרסי בית-ירח, שהם "ממצא מנחה", המאפיין את תקופת הברונזה הקדומה 3. הם מופיעים בהיסטוריה לתקופה קצרה מאוד של כ-400 שנה, באנטוליה וקווקז, נודדים במרחב ובזמן דרומה, לכיוון המזרח התיכון, ונעלמים. כלומר, קבוצה תרבותית מתחילה בהגירה בערך 2,800 שנה לפני הספירה ומתקדמת דרומה, לאורך מערב אסיה, לסוריה, לבנון וישראל. בכל מקום אליו הם מגיעים הם מייצרים מהחומר המקומי את כליהם המיוחדים.

אין אנו יודעים הרבה על אנשי בית-ירח; איננו יודעים מה היה צבע עורם, או שערם; האם עיניהם היו מלוכסנות, ובמה האמינו. כל מה שאנו יודעים נלמד משברי כליהם, וזהו כוחו של מדע הארכיאולוגיה. אנחנו יכולים ללמוד מהם מה אכלו, ועל נימוסי השולחן שלהם. עוד אנחנו יודעים, שהם מהגרים מן הצפון, שהביעו בכלים שיצרו געגועים אל הבית והמטבח שעזבו. הם המשיכו את תרבותם החומרית והגסטרונומית גם בלבנט, לאורך כ-300 שנה.

בכלי בית-ירח צורות חדשות וייחודיות: קערות קטנות רבות, שצווארן רחב ועגול, וגופן מתחדד כלפי הבסיס הרחב; קערות עמוקות; קערות שקוטרי חלקיהן מסודרים בגדלים יחס בלתי רגילים; וכנים עליהם הונחו הקערות או הקנקנים. ריבוי הקערות הקטנות וכלי ההגשה והבישול, מלמדים כיצד אכלו אנשי בית-ירח, בהגשה אישית ולא מתוך צלחת מרכזית משותפת. מעובי כלי הבישול אפשר ללמוד, שהם אהבו לאכול תבשילים של בישול איטי ועמוק, אולי הפויקה של ימינו. וכל זה בלי מילה כתובה וכלי ידע היסטורי כלשהו. הכלים המיוחדים האלה לא נמצאו רק בבית-ירח, אלא בכל צפון ארץ ישראל ועד לצפון הנגב, אך התגלו והוגדרו כאן לראשונה, ולכן נושאים את שם האתר. 2,400 שנה לפני הספירה התרבות המיוחדת הזו נעלמת כשם שהגיעה, בשלווה, ללא מלחמה, כנראה שנטמעה באוכלוסייה המקומית.

מבני הציבור החומות השער ובית המעגלים

כיצד הופך כפר לעיר? מספר התושבים גדל עד שאי אפשר לנהל את המקום באופן אינטימי משפחתי, ומוכרח לקום בו שלטון מרכזי חזק. השליטים החדשים מגייסים את התושבים לעבודות ציבוריות, יש להתכונן לאיוב אמת, או מדומה, ולבצר את העיר. יש להתכונן לשנים קשות, שנות בצורת, ולאגור בר במחסן המרכזי. השליט ידאג לכולם, גם לחלשים, לכן הוא מרכז אצלו את כל

בית ירח וצנברי

מקרא:

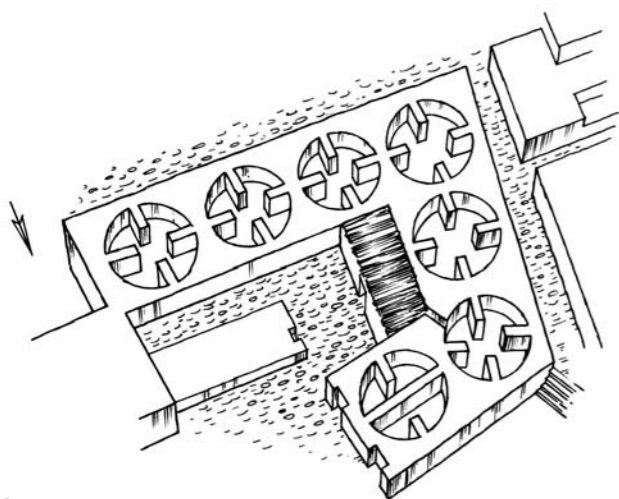
אתרים קדומים

אתרים בני זמננו

1. בייס תוכן בית-ירח
2. סמינר ומכללת אוהלו
3. גל הרצל
4. בית-הקברות ודקל רחל
5. גן רחל
6. בית המטור

- א. שעי העיר
- ב. מנורת סתרים
- ג. מבנה המעגלים
- ד. בית המרחץ
- ה. בית הכנסת והביצור
- ו. הכנסייה הביזנטית
- ז. שרידי נשר קדום
- ח. צנברי
- ט. אתר אוהלו

מפת תל בית ירח

מבנה המעגלים

יש בו טעם ויש בו ריח

עם כל הכבוד לחוטמית הזיפנית, לעולש המצוי, לפרגים ולחרציות, אין כמו הצלף הקוצני, שיח שימושי שיש בו טעם ויש בו ריח. **צמחיית הכינרת, כתבה שנייה בסדרה**

נאמנים לקו שקבענו בגיליון הקודם, יצאנו הפעם לסיור פריחה באביב. להזכירכם, אנו לא מתעניינים במרשימים ובסלבס, אלא במעניין ובמועיל, גם אם הוא קטן וצנוע, וגם אם צריך לכרוע ברכ ו להשתמש בזכוכית מגדלת. למרות הנאמר, באביב מתקשטת הכינרת בפרח גבוה מאוד ומרשים, **החוטמית הזיפנית**.

אי אפשר להתעלם ממנה, כי אם אמנם יפה שתיקה, הן את חוטמית יפה ממנה.

נסים אסבן אגף חינוך, קהילה והסברה

עדעד המדבר. כשמו כן הוא, צמח אלמוות, חי לעד. פריחתו מפתיחה בלב המדבר. תכול, עדין ויפה. אצלנו בכינרת ניתן לראות מרבדים במורדות הסלעיים של הר ברניקי.

חבלבל השיח. השיחים הכדוריים של החבלבל מקשטים את צדי הדרכים בכינרת. הוורוד המרהיב בולט מאוד בנוף המצהיב של תחילת הקיץ.

פשתה שעירה. עוד נציג ורוד ויפהפה, שמייצר מרבדים יפים באביב.

עולש מצוי. פרח כחול ממשפחת המורכבים. מוזכר בתלמוד בין הירקות שיוצאים בהם ידי חובה במצוות המרור בפסח. העלים נאכלים חי, או מבושלים, ומהזרעים אפשר להכין את תחליף הקפה את הציקוריה.

פרג נחות. ואלה תולדות האדום בישראל: כלנית בחורף, נורית בפורים, ובפסח עד שבועות הפרג.

חרצית השדות. פרח צהוב ממשפחת המורכבים. רוצים לדעת את התשובה לשאלה? עלה כן ועלה לא, העלה האחרון ייתן את התשובה הנכונה.

צלף קוצני. שיח קוצני גדול, שמתנשא עד לגובה של שני מטר. בעל פרחים גדולים וריחניים. צמח בעל תועלת רבה, ועליו נרחיב קמעא.

חמישה עזים הם ישראל באומות, כלב בחיות, תרנגול בעופות, עז בבהמה דקה וצלף באילנות (ע"פ תלמוד בבלי מסכת ביצה). מהי עזות, ומה ההשוואה בין ישראל, כלב, תרנגול, עז וצלף. עזות היא חוצפה, עזות היא כוח הישרדות למרות כל ההתנכלויות. נסו לעקור צלף, ותגלו שזה בלתי אפשרי. הצלף משגשג במרומי החרמון, במדבר, לחוף ים המלח, ועל קירות הכותל המערבי. כך גם ישראל, בלתי ניתנים לעקירה, ומשגשגים בכל מקום.

הצלף אין בו פסולת, כל חלקי הצמח שימושיים. הפרחים הסגורים הנקראים קפריסין, העלים והגבעולים הצעירים נקראים תימורות, והפירות אבינות. כולם נאכלים. בחורף, כשהצלף בשלכת, אין כמו לקושש את גבעוליו היבשים, להדלקת מדורה בכל מזג אוויר.

כשבני ישראל הלכו במדבר סיני נתפס המקושש ביום השבת, צלפחד בן-חפר. מה קושש צלפחד? כמוכן, צלף חד.

בתלמוד מסופר על חסיד אחד, שטייל בכרמו בשבת וראה פרצה בגדר ונמלך עליה לגדרה לאחר השבת. אך קנס את עצמו ולא גדר את הפרצה בגלל שחשב מחשבה אסורה בשבת. נעשה לו נס וצמח לו צלף על הפרצה, וממנו הייתה פרנסת בני ביתו. לענייננו: למדנו כמה היה חשוב הצלף לפרנסת בני קדם. רבי חיים יוסף דוד אזולאי אומר, שאותו חסיד הוא גלגול של צלפחד, שתיקן את חטאו.

מתכון צלפים. אוספים קפריסין, פרחים סגורים היטב, ומשרים במים שלושה ימים, במקום קריר ומוצל. בכל יום מחליפים את המים כמה פעמים. לאחר שלושה ימים מכינים תערובת של כוס מים, כוס חומץ, ושלוש כפיות מלח. מוסיפים שיני שום ופלפלים חריפים, וממלאים צנצנות של קפריסין מלאים במי המשרה. הצלפים מוכנים לאחר כמה שבועות. ניתן להוסיף שימורי צלף לסלטים ולתבשילי דגים.

רחוב מרוצף מתקופת הברונזה הקדומה

העודפים שהחקלאים מייצרים. כך התרחש תהליך העיור בעולם, וגם בבית-ירח. העיר הוקפה חומה בעובי של שמונה מטרים, עשויה לבני בוץ. בהמשך תקופת הברונזה הקדומה, תוחלף החומה בחומת אבן צרה יותר, יוקם שער גדול ומרשים, הרחובות ירוצפו ריצוף אבן, ויוקם "מבנה המעגלים" הגדול. "מבנה המעגלים" יועד להיות מחסן התבואה של העיר. זהו מבנה טרפזי, 1,200 מטר מרובע, מסד אבן מסיבי, בו שוקעו שבעה בורות מעגליים בקוטר 8-9 מטרים כל אחד, לאיסוס התבואה. לא ברור אם בכלל וכמה זמן שימש המבנה ליעודו המקורי, כי בהמשך הוסב המבנה לשימושם של בעלי מלאכה זעירים. המבנה כולו ננטש לפני סוף תקופת הב"ק.

בית ירח מהתקופה ההלניסטית עד התקופה הערבית

האתר היה נטוש כ-2,000 שנה עד התקופה ההלניסטית, ונושב מחדש לכ-1,000 שנה נוספות. מהתקופה ההלניסטית נתגלה רובע מהעיר, בו נחשפו כמה מכלולי מגורים, אחד מהם וילה גדולה בעלת 11 חדרים, מסביב לחצר קטורה. העיר היוונית הייתה מוקפת חומה בעובי 6-7 מטרים. המלך היווני תלמי השני קרא לעיר "פילוטריה", על שם אחותו האהובה. בתקופה הרומאית מוזכר המקום אצל יוסף בן-מתתיהו, בתיאור דיכוי המרד הגדול על ידי אספסינוס: "ושמה (בית-שאן) בא גם הוא (אספסינוס), ואסף אליו את בנו עם צבאו, ויצא בראש שלוש לגיונות וחנה במרחק שלושים ריס מטבריה, במקום נראה היטב לעיני המורדים ונקרא סנבריס". מתי שהוא, בסוף התקופה הרומית או הביזנטית, נבנתה אמת המים מיבניאל לטבריה, ולבית-ירח נמשך צינור בזלת, סעיף לאמה, שהעביר מי מעיין אל העיר והוקם בה בית מרחץ בעל חדר חם וחדר קר. המרחץ היה מפואר ביותר. בית המרחץ היה המרכז התרבותי-חברתי של העיר עד התקופה המוסלמית.

בצפון התל נתגלו מתקופה זו שלושה מבני ציבור גדולים. מיצד גדול 60 על 60 מטר גודלו, מבוצר ובעל מגדלים ריבועיים בפניו. בשטח המיצד נחשף מבנה, שנחשב בתחילה כבית כנסת, אולם חוקרים בני זמננו סבורים שמדובר במבצר הדומה למבצרים המדבריים של ראשית התקופה המוסלמית, מבנה שלישי, הכנסייה, במבנה בסיליקה. לכנסייה מספר שלבים בעלי תוכניות שונות. השלב הראשון הוא מן המחצית הראשונה של המאה החמישית לספירה. המבנה נחרב ונטש בסוף המאה השישית. מעליו נתגלה מבנה מן התקופה הערבית הקדומה.

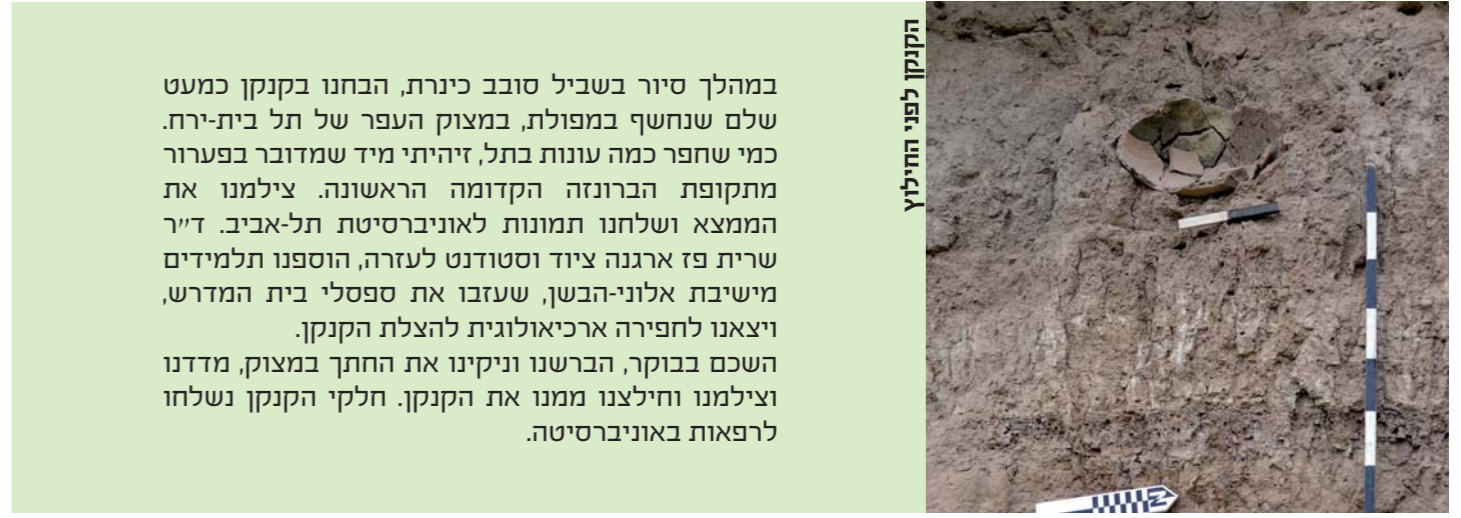
סיור בעתיקות בית-ירח

רוב אתרי החפירה בתל כוסו מחדש, או נבנו על גביהם מבני בית הספר, או בית ההארכה. המעט שאפשר לראות הם קירות ורצפות הבולטים בחתך המצוק הפונה אל הכינרת, ושטח החפירה בצפון התל, בין בית ההארכה לבין בית הקברות. כאן אפשר לראות רובע שלם מתקופת הברונזה, בתי מגורים, רחוב מרוצף, ו"בית המעגלים". מעל לאסם מונח בית המרחץ והמבצר המוסלמי. מצפון ל"בית המעגלים", ליד גל הרצל, נמצאים שרידי הכנסייה הביזנטית.

"תל בית-ירח, שהיה מיושב מראשית ההיסטוריה לסירוגין, הוא אחד האתרים הגדולים בארץ. שטחו כ-280 דונם, וייתכן שהיה אף גדול יותר לפני שחלקו המזרחי התמוטט אל הכינרת"

"העדויות הקדומות ביותר לקיום האנושי במקום, הוא בכפר דייגים שהתקיים על שפת הכינרת. האתר נקרא בפי החוקרים "אוהלו", והוא כיום מתחת למפלס מי הכינרת, בחוף שממול לבית הקברות של כינרת"

1 יוסף בן מתתיהו, מלחמות היהודים ברומאים III 9, 7

במהלך סיור בשביל סובב כינרת, הבחנו בקנקן כמעט שלם שנחשף במפולת, במצוק העפר של תל בית-ירח. כמי שחפר כמה עונות בתל, זיהיתי מיד שמדובר בפערור מתקופת הברונזה הקדומה הראשונה. צילמנו את הממצא ושלחנו תמונות לאוניברסיטת תל-אביב. ד"ר שרית פז ארגנה ציוד וסטודנט לעזרה, הוספנו תלמידים מיישבת אלוני-הבשן, שעזבו את ספסלי בית המדרש, ויצאנו לחפירה ארכיאולוגית להצלת הקנקן. השכם בבוקר, הברשנו וניקינו את החתך במצוק, מדדנו וצילמנו וחילצנו ממנו את הקנקן. חלקי הקנקן נשלחו לרפאות באוניברסיטה.

הכינרת וסביבותיה בתיאורי עולי הרגל המוסלמים

אזור הכינרת זכה במאות ה-9-14 לספירה, לתיאורים רבים מפני נוסעים שרובם אינם ילידי ארץ-ישראל. להלן חלק מהמבחר

ד"ר דרור בן-יוסף
רשות הטבע והגנים

לאחר הכיבוש המוסלמי של ארץ-ישראל במאה השביעית לספירה, החלה תקופת שלטון בית אומיה (660-750 לספירה), שבירתו הייתה דמשק. תחת שלטונו המתון ידע הגליל ימים של שגשוג, ואזור טבריה זכה לעדנה כפי שעולה מתוצאות חפירות העיר. שושלת זו נפלה במקביל לרעש אדמה גדול, שהיכה בעמק הירדן והחריב את טבריה ויישובים נוספים ("רעש שביעית", 749 לספירה). השליטים החדשים, מבית עבאס לא גילו עניין מיוחד בארץ-ישראל, והעבירו את מרכז הכובד השלטוני מדמשק לבגדד. בשנת 970 לספירה, נכבשה שושלת זו על-ידי הפטימים, שמרכזם היה בקהיר, והארץ כולה, כמו גם הגליל, ידעו ימים של ניוון וחרפה. משנת 1099 הפכו הצלבנים לגורם משמעותי ביחסי הכוחות של ארץ-ישראל, והגליל הוגדר כנסיכות, שטבריה בירתו. קרב קרני חיטין בראשות צלאח א-דין האיובי (1187), היה מבוא לתום פרק הצלבנים בגליל, שנחתם בשנת 1266, בידי ביברס הממלוכי. צבאו של ביברס, ששלט במצרים, הכה מעט קודם את המונגולים בקרב עין ג'אלוד המפורסם. שלטון הממלוכים בארץ-ישראל נמשך על לשנת 1517, אז עברה הארץ לידיים עות'מניות.

כתבי הגיאוגרפים הערבים נחשבים לאחד המקורות העיקריים להכרת ארץ-ישראל בתקופות המוסלמיות, למן הכיבוש הערבי של ארץ-ישראל הביזנטית, ועד למאה ה-18. כתבים אלה שופכים אור על תחומים רבים ומגוונים בתולדות הארץ, כגון אגדות מקראיות, תופעות טבע, החי והצומח, פרנסת התושבים, דרכים, ביצורים, קרבות ושליטים.

אזור הכינרת זכה לתיאור מפני מספר נוסעים, שרובם אינם ילידי ארץ-ישראל. להלן יוצגו התיאורים של טבריה, הכינרת והירדן, שזמנם המאות ה-9-14 לספירה:

• תיאורי טבריה

בשנת 891 תאר הנוסע המוסלמי יעקובי, בספרו "ספר הארצות", את העיר טבריה כך: "טבריה שוכנת לרגלי ההר וסמוך לאגם רב חשיבות שממנו יוצא הירדן. בטבריה מעיינות חמים המפכים בימי החורף והקיץ ללא הפסק. המים החמים מוזרמים למרחצאות הציבוריים, ומשום כך אין כל צורך בחומרי בערה".

בשנת 985 תאר אלמקדסי (הירושלמי) את העיר באופן הבא: "טבריה היא בירת הירדן... היא נמצאת בין ההר לאגם. בקיץ שורר בה מחנק, והיא כולה דוחה... שווקיה משתרעים משער אחד למשנהו, בעוד בתי העלמין פרושים על ההר. בעיר שמונה בתי מרחץ ציבוריים... מסגד העיר,

הכותבים הערביים בתקופות המוסלמיות, למן הכיבוש הערבי של ארץ-ישראל הביזנטית ועד למאה ה-18, שופכים אור על תחומים רבים בתולדות הארץ, בהם אגדות מקראיות, כיבושים וביצורים, פרנסת התושבים, החי והצומח, ועוד. לתשומת לב מיוחדת זוכים העיר טבריה, הכינרת והירדן

דייגים בכנרת, שלהי התקופה העות'מאנית

שהוא רחב ידיים ונאה למראה, נמצא במרכז השווקים... אומרים על אנשי טבריה: חודשיים הם מרקדים (בגלל הפרעושים), חודשיים זוללים (את פרי השיזף), חודשיים הם מוחאים כפיים (בגלל הזבובים), חודשיים הם עירומים (בשל החום), חודשיים הם תוקעים בחליל קנים (מוצצים קנה סוכר), וחודשיים הם שקועים בבזך (רפש העיר)... מסביב לעיר חומה חזקה המתחילה בשפת האגם ומקיפה את העיר, אך לצד האגם אין כל חומה..."

נאצר ח'סרו הנוסע הפרסי (1047), כתב כך על טבריה: "... מי המרחצאות והמים העודפים של העיר ומימי הבורות מתנקזים לאגם. תושבי טבריה שותים את מי האגם הערבים לחך, כמו גם התושבים האחרים מסביב לאגם. שמעתי שפעם הגיע שליט מוסלמי לטבריה והורה לסתום את כל התעלות המוליכות את המים הדלוחים והמזוהמים לאגם, אך מימיו הפכו בעקבות זאת כה מעופשים, עד שאי אפשר היה לשתותם והוא נאלץ לפתוח את כל התעלות... בחלק המערבי של העיר ישנו מסגד נאה הנקרא מסגד היסמין... ממזרח נמצא קברו של יהושע בן-נון. מתחת לאותו משטח קבורים שבעים נביאי בני ישראל. בטבריה מייצרים מחצלות מסוג מיוחד המשמשות לתפילה. ניתן לרכוש בחמישה דינרים מוגרבים..."

הנוסע עלי אל הראווי (נזיר אפגאני), כתב על טבריה בשנת 1175: "... בטבריה נמצא קברו של אבו עוביידה ואשתו... ולפי דעה אחרת הוא קבור בבית-שאן... המעיינות החמים של טבריה, הנחשבים בין פלאי העולם, נובעים ליד האגם... במקום (הנביעה) יש מבנה קדום שהוקם לפי המסופר בידי שלמה בן-דוד. הוא בנוי כמקדש, ובבסיסו בוקעים המים ב-12 מקומות שונים. כל אחד מהמעיינות נועד לרפא מחלה אחרת... בטבריה מספר גדול של קברי נביאים: שועיב, שלמה, יהודה, ראובן, בתו של שועיב, אשתו של משה..."

בשנת 1225 ביקר בעיר יאקות, סופר אנטולי שחי בבגדד, מחשובי הסופרים המוסלמים בימי הביניים. וכך כתב: "טבריה נכבשה על-ידי שורחביל בן חסנה, בשנת 634, ללא קרב... זוהי עיר השולטת על הכינרת. היא מהווה חלק מפרובינציית ירדן... בינה לבין דמשק מהלך שלושה ימים ואותו המרחק לירושלים. בינה לבין עכו מהלך יומיים... הדבר המופלא באזור טבריה הוא כפר בשם אל חסיניה בעמק. זהו מקדש שבבסיסו קולחים מים... ישנם מעיינות הזורמים לאמבטיות חמות המשמשות לרצחה, אין להטיל ספק בערכם..."

הנוסע אבן אלאת'יר שחי במוסול שבסוריה, תאר את שהתרחש בטבריה בשנת 1232: "לאחר שעלה בידי צלאח א-דין לגרש את הצלבנים, הוא שהה במקום במשך כל היום. למחרת הוא שב לטבריה ותקף אותה. ראש העיר ביקש להבטיח את שלום תושביה, ביטחונם ורכושם. צאלח א-דין נאות למלא בקשה זו ועמד בדיבורו. הוא ציווה להוביל לדמשק את המלך הצלבני ובני לווייתו... אחר כך הורה לאנשיו לקבץ יחדיו את כל הטמפלרים וההוספיטלרים מקרב השבויים כדי להרגם... הוא ציווה להעמיד מאתיים מהם לפניו ולערוף את ראשם..."

א-דימשקי (איש דמשק) כתב על טבריה בשנת 1300: "טבריה שייכת לפרובינציה של צפת. טבריה הייתה בעבר בירת אזור ירדן. על גדות הכינרת מעיינות חמים מאוד הנקראים 'אל חמת'. מי המעיינות מלוחים וגופרתיים... אומרים שבאגם מצוי קברו של שלמה".

• תיאורי הכינרת

אלמקדסי (895), בהתייחסו לטבריה, כתב כך על הכינרת: "ליד הכינרת גשר רחב ידיים, שעליו עוברת הדרך לדמשק. תושבי העיר שותים את מי האגם, שמימיו קלים. מאחורי האגם סביב סביב

הנוסע עלי אל הראווי (1147), על טבריה: "המעיינות החמים של טבריה, הנחשבים בין פלאי העולם, נובעים ליד האגם... במקום (הנביעה) יש מבנה קדום שהוקם בידי שלמה בן-דוד. הוא בנוי כמקדש ומבסיסו בוקעים המים ב-12 מקומות שונים. כל אחד מהמעיינות נועד לרפא מחלה אחרת"

ארץ ישראל היום, אתמול ומחר

בואו ללמוד היום כדי להוביל מחר

למעלה
90% -
השמה בתעשייה

**תכנית ייחודית המפגישה את
הלומדים עם נופה הטבעי והאנושי
של הארץ לאזוריה ותקופותיה**

B.A. בלימודי ארץ ישראל

- תכנית לימודים יוקרתית ומרתקת
שלוש חטיבות לבחירה:
אדם ועבר – היסטוריה וארכיאולוגיה של ארץ ישראל
אדם ונוף – טבעה ונופיה של ארץ ישראל
אדם ומדינה – חברה, תרבות ומדינה בארץ ישראל בעת החדשה
- אווירה סטודנטאלית ייחודית
- סיורים לימודיים בארץ ובחו"ל
- ניתן לשלב קורס מורי דרך של משרד התיירות
- שיתוף סטודנטים במחקרי הסגל
- אפשרות להשלמת תעודת הוראה במכללות הוראה
- אפשרות לתעסוקה בנופי טבע, הדרכה, נוף ומורשת

המכללה האקדמית

כנרת
בעמק הירדן

kinneret.ac.il

1800-20-90-20

ישנם כפרים ועצי דקל לרוב. סירות חוצות את האגם הלוך ושוב ויש בו דגים רבים...".
יאקות (1225), שהביא מדברי אל אזהרי, כתב: "אורכו (של האגם) עשרה מילין ורוחבו שישה מילין.
כאשר יעלמו מימיו, יהיה זה סימן לבואו של האנטיכריסט. ראיתי פעמים רבות את ימת טבריה.
היא דומה לבריכה מוקפת הרים. נחלים רבים מתנקזים אליה. הללו מגיעים מאזור הבניאס והירדן
הגדול. משם יוצא נהר גדול המשקה את הירדן הקטן לאזור הע'ור, ומגיע לים המלח ליד יריחו.
מימי (האגם) זכים וטובים לשתייה. הם אינם ערבים לחך אלא כבדים. באמצע האגם בולטת אבן,
ומספרים שזהו קברו של שלמה המלך...".

בשנת 1347 תאר את הכינרת, אל-עומרי איש דמשק: "מימי הימה מתוקים. במקום מצויים המעיינות
החמים של אל-חמה, הידועים בשם מרחצאות טבריה...".

• תיאורי הירדן

יאקות (1225) כתב כך על הירדן: "יש שני מקומות בשם ירדן: הירדן הגדול והירדן הקטן. הירדן
הגדול (הירדן ההררי) הוא הנהר שמתנקז לימת טבריה... המים מתנקזים מההרים וממעיינות
וזורמים לירדן. הם משקים את החלק הארי של ג'ונד ארדן... מים אלה נשפכים לכינרת. הירדן
הגדול מופרד מטבריה על-ידי האגם. אשר לירדן הקטן, זהו הנהר היוצא מהכינרת וזורם דרומה,
לע'ור, ומשקה את כפריו... על נהר זה, ליד טבריה, ישנו גשר אבנים גדול ולו קשתות רבות העולות
על עשרים. הירדן והירמוך נפגשים לפני הגשר והופכים לנהר אחד המשקה את כפרי הע'ור ואת
אלו של אל-בת'ניה...".

הנוסע אבן עבד אלחק (1300), איש בגדד כתב כך: "אבן א-טייב אומר: ישנם שני (נהרות) ירדן,
הגדול והקטן. הירדן הגדול מתנקז לימת טבריה, והקטן יוצא מימת טבריה וזורם דרומה בחצונו
את עמק הע'ור. סמוך לו מצויים יישובים רבים".

אל עומרי (1347) כתב: "נהר הירדן אינו נושא שם זה, אלא במקום שהוא יוצא את ימת טבריה.
הוא נקרא כיום א-שריעה... מקור נהר זה הוא במרג'ע'יון ואל-הרמאס, שניהם נמצאים מתחת לא-
שקיף (הבופור), תל אל קאדי (תל דן) ואל מלאחה... מקורות המים מתנקזים (לירדן) באזור גשר
בנות-יעקב ומתאחדים בימת טבריה... (המקורות) זורמים תחת גשר א-צנברה, ומסתיימים בגשר
אלעדאלי".

תיאורי טבריה והכינרת במאות ה-9-14 לספירה עולים בקנה אחד עם המאורעות הגיאופוליטיים
המרכזיים שפקדו את האזור: במאה ה-9 נודעה טבריה כעיר של מעיינות מרפא חמים. במאה ה-10
תוארה כעיר ירודה, שתנאי החיים בה היו קשים ותושביה התפרנסו מדייג. במאה ה-11 נפגעה
ברעידת אדמה (1033 לספירה), אך שוקמה כבר בשנת 1047. במאה ה-13 נכללה במחוז ירדן,
ובהמשך במחוז צפת. במאה ה-14, תחת שלטון הממלוכים, הפכה לעיר קטנה ומעטים ביקרו בה
מפאת הסכנות, עד אשר שקעה במאה ה-15. רבי אשתורי הפרחי, שביקר במקום סביב 1320 כתב:
"טבריה אין ספק שהייתה פעם עיר גדולה לאלוהים...".

**הנוסע אלמקדסי
(895), על הכינרת: "ליד
הכינרת גשר רחב ידיים,
שעליו עוברת הדרך
לדמשק. תושבי העיר
שותים את מי האגם,
שמימיו קלים. מאחורי
האגם, סביב סביב,
ישנם כפרים ועצי דקל
לרוב. סירות חוצות את
האגם הלוך ושוב ויש בו
דגים רבים..."**

דייג בטבריה

תחנת הרכבת של צמח שוב על המפה

פרויקט החייאת מתחם תחנת הרכבת של צמח, שבתחילת המאה הקודמת הוציא רכבות לחיפה ולדמשק, קורם עור וגידים. בקרוב יהפוך המקום למרכז של פעילות אקדמית ותיירותית

ד"ר גיורא גודמן
המכללה האקדמית כנרת

מתחם תחנת הרכבת בצמח הוא מאתרי הרכבת החשובים בהיסטוריה של ארץ ישראל בעידן המודרני. הוא הוקם בראשית המאה העשרים, בתקופה העות'מאנית, במסגרת "המסילה החיג'אזית", שהלכה מדמשק לערים הקדושות, מכה ומדינה. למסילה הייתה שלוחה לחיפה, שעברה דרך נהר הירמוך, עמק הירדן, ועמק זרעאל. כך, משום שהפעלתה השוטפת הייתה מוצא כלשהו לים התיכון, שממנו ניתן היה להביא חומרי בנייה ופחם מאירופה.

בניין התחנה בצמח הוא אחד משמונה המבנים המקוריים, שהוקמו לאורך הקו בתחומי ארץ ישראל. הוא נבנה מאבן לבנה, והיה בעל שתי קומות וגג רעפים. בנוסף לבניין התחנה המרכזי, היו בסמוך לו מחסן סחורות עם רציף פריקה; מוסך קטרים שבו ניתן היה להעמיד ולטפל בשני קטרים ב-זמנית; משטח העמסה של פחם; מגדל מים למילוי דודי הקטרים, שמימיו נשאבו מהכינרת; ארבע מסילות מקבילות לצורך העמדת קרונות נוסעים וסחורות ב-זמנית בשטח התחנה; וסובבן שאפשר לסובב קטרים בכיוון ההפוך מזה שאליו הגיעו.

גודל בניין התחנה והיקף מבני השירות הנוספים, מלמדים על חשיבות תחנת צמח. זה היה המקום האחרון במישור שבו אפשר היה לבנות תחנה גדולה יחסית לצורך תפעול הרכבת ופריקה והעמסה של סחורות, לפני תחילת הטיפול הגדול במעלה הירמוך לסוריה. כמו כן היה במקום מקור מים גדול הכינרת אמצעי חיוני בעידן הקיטור. בנוסף, תחנת צמח נועדה לשרת גם את העיר טבריה וסביבת הכינרת. עדות לכך הייתה, שבמקביל לבניית התחנה, נבנה לידה מזח סירות בחוף הכינרת, שממנו הופעל שירות של סירת קיטור לטבריה, בהתאם למועדי בואה וצאתה של הרכבת. במהלך מלחמת העולם הראשונה הייתה המסילה נתיב תחבורה חשוב של הצבא העות'מאני, ובגלל חשיבותה מבנים נוספים צצו בשטח התחנה. כאשר הצבא הבריטי החל בסתיו 1918 את המתקפה הגדולה לכיבוש צפון הארץ וסוריה מידי הטורקים, קיבלה חטיבת הפרשים הרביעית, מאוגדת הפרשים האוסטרלית, את המשימה לכבוש את הכפר סמח' ואזור התחנה. בהתקפה, שהחלה בדהירה רכובה, נכבשה התחנה בבוקר ה-25 בספטמבר, 1918, במחיר של ארבע-עשרה אבדות לעומת כמאה הרוגים בקרב החיילים הגרמנים והטורקים שהגנו על המתחם. הקרב הקצר היה לסיפור גבורה נודע בהיסטוריה של הצבא האוסטרלי.

בראשית תקופת המנדט הבריטי תחנת הרכבת בצמח הייתה תחנת השירות העיקרית של אזור טבריה ועמק הירדן, וההתיישבות היהודית שהתפתחה בו: הרכבת הייתה מביאה נוסעים ודואר ליישובי העמק, ולוקחת חלב מרפתותיהם. מתחם התחנה עמד בבסיס תנופת פיתוח גדולה במיוחד בכפר סמח', שצמיחתו הדמוגרפית המואצת ניכרה עוד בשנותיו האחרונות של השלטון העות'מאני. עיקר תושבי סמח' היו ערבים מוסלמים, אולם בראשית תקופת המנדט התיישבו בעיירה כמה משפחות יהודיות, שעסקו במסחר, ואחת מהן הפעילה פנסיון לנוסעים בסמוך לתחנה. בשלהי שנות העשרים, סמח' כבר הייתה עיירה, והתגוררו בה כאלפי נפש.

מיקומה וחשיבותה של תחנת צמח, כתחנה הגדולה האחרונה לפני העלייה במעלה הירמוך לשטח המנדט הצרפתי בסוריה (הייתה עוד תחנה קטנה, באל-חמה), התבטאה בהגדלה נוספת של שטח התחנה ובהוספת מבנים עבור רשויות המכס. בהסדר בין בריטניה וצרפת, נעשו במקום פעולות מכס משותפות גם עבור סחורות שנכנסו לארץ מסוריה, וגם כאלו שנעו בכיוון ההפוך. כמו כן הוקם סמוך לתחנת הרכבת מחנה הסגר לבהמות. החיבור המסילתי לשטח סוריה, ונסיעות הרכבת לדמשק, הגיעו לסיימם בשלהי תקופת המנדט, לאחר שהגשר הגדול על הירמוך, הגשר הגדול

"החיבור המסילתי לסוריה נקטע בשלהי תקופת המנדט, לאחר שהגשר הגדול על הירמוך פוצץ על ידי הפלמ"ח ב"ליל הגשרים", ביוני 1946. הבריטים לא תיקנו את הגשר, ומאז לא נסעה יותר הרכבת מצמח לסוריה"

תחנת הרכבת בצמח

צילום: דר' מרדכי אביעם

ביותר בארץ באותה תקופה, פוצץ על ידי הפלמ"ח ב"ליל הגשרים", ביוני 1946. הבריטים לא תיקנו את הגשר, והרכבת לא נסעה יותר מצמח לסוריה.

סיום תקופת המנדט הבריטי והקמת מדינת ישראל, לווו שוב בקרב שליטה על צירי תחבורה. בשלהי אפריל 1948, כבשו כוחות "ההגנה" את משטרת צמח, ותושבי סמח' נסו עוד באותו היום, רובם מזרחה, אל מעבר לגבול. במסגרת הפלישה הסורית לעמק הירדן, מיד לאחר הכרזת המדינה, הפך גם אזור התחנה למוקד של קרבות. בבוקר ה-16 במאי, הסורים המטירו אש עזה מתותחנים ומרגמות על מתחם הרכבת, וכתוצאה מכך עלה בניין התחנה המרכזי באש. הוא ניצב חסר גג מאז (ועד תחילת פרויקט השימור בשנים האחרונות). סימני הקרב ניכרים עדיין גם בצדו המזרחי של בניין התחנה, בסימני פגיעות של כדורים ותותחי משוריינים סוריים בקוטר 37 מ"מ. הסורים כבשו כעבור יומיים את העיירה סמח' כולה, אולם נטשו אותה ואת מתחם הרכבת בתוך כמה ימים, לאחר כישלונם בקרב הדגניות.

"רכבת העמק" לא שבה יותר לצמח. בקרוב היא תחזור לבית-שאן, ובהמשך אולי גם לעמק הירדן, אבל לאזור התחנה ההיסטורי בצמח היא כבר לא תחזור. במתחם הגדול של תחנת הרכבת בצמח, היה ממוקם במשך שנים רבות מחנה צבאי, וכך גם במקום בו הוקם קיבוץ מעגן. כאשר הגבול התרחק לאחר 1967, פינה הצבא את המתחם, שהחל עם הזמן לשמש את המועצה האזורית עמק הירדן כאתר תפעולי.

במשך שנים רבות היה בניין התחנה ההיסטורי מוזנח ופרוץ לכל רוח. כמה מבני תפעול בשטח התחנה נותרו בשלמותם, אולם ממחסן הסחורות נותרו רק היסודות. גם מוסך הקטרים, שעוד עמד על תילו בשנות החמישים, נותר כמעט ללא פגע. בסיסו של סובבן הקטרים נחשף באחרונה בשלמותו על ידי חוקר תולדות "רכבת העמק", יהודה לבנוני.

בשנים האחרונות קורם עור וגידים פרויקט החייאת מתחם התחנה. במסגרת זו שופץ מבנה התחנה בידי המועצה לשימור אתרים, ויהפוך בקרוב למרכז ל"לימודי ארץ ישראל" של המכללה האקדמית כנרת. במבנה ההיסטורי, שבו ישבו בעבר, בימי הטורקים והבריטים, מנהלי ועובדי הרכבת, יפעלו החל מהקיץ הקרוב המחלקה ללימודי ארץ ישראל של המכללה ושלושה מכוני מחקר העוסקים בהיסטוריה של הארץ ובארכיאולוגיה של הגליל. מבנים אחרים במתחם התחנה שופצו וישמשו ככיתות לימוד. המבנה האליפטי של מגדל המים ישמש מרכז מבקרים, שינציח את תולדות התחנה וחשיבותה הארצית והאזורית. האזור כולו עובר היום פיתוח נופי, ובצמוד למתחם העות'מאני הולכת ונשלמת הקמתם של שלושה בניינים מודרניים עבור מעונות הסטודנטים של המכללה. בשילוב של ישן עם חדש, יחזור מתחם התחנה להיות מרכז של פעילות שוקקת, גם אקדמית וגם תיירותית.

"במסגרת פרויקט השיקום שלו, יהפוך בקרוב מתחם תחנת הרכבת בצמח, למרכז ל"לימודי ארץ ישראל" של המכללה האקדמית כנרת, שיכלול גם שלושה מכוני מחקר שיעסקו בהיסטוריה של הארץ ובארכיאולוגיה של הגליל, ולאחר תיירות התחנה"

צילום: נסים אסבן

קבוצת ש. ניר בע"מ
מערכות ביטחון, תחזוקה וניקיון

דואגים לך ביום ובלילה

24 שעות | 7 ימים בשבוע | 365 יום בשנה

קבוצת ש. ניר בע"מ הינה חברה המתמחה במערכות ביטחון, תחזוקה וניקיון. החברה הוקמה בשנת 1983 ונחשבת לאחת מהחברות המובילות והמקצועיות בארץ בתחומה. **קבוצת ש. ניר** מקפידה ללוות את לקוחותיה לכל אורך תהליך הייעוץ המקצועי, לפני כל פרויקט או אירוע אשר מצריך את שירותיה. ברשות החברה כל הכלים והציוד הנדרש לכל משימה, אשר מתעדכנים בקצב ההתפתחות הטכנולוגית במטרה לספק ללקוחותיה שירות מודרני ומתקדם בעידן של היום.

קבוצת ש. ניר בע"מ רואה בשירות כערך עליון ומתחייבת לעשות כל מה שביכולתה בכדי לתת מענה לכל בעיה באופן יעיל, מהיר ואיכותי תוך כדי מתן תשומת לב מלאה ויחס אישי לפנייתו של הלקוח בכל שעות היממה.

כחלק מפעילותיה של החברה בצפון הארץ, **קבוצת ש. ניר** לוקחת חלק בשמירה על חופי הכנרת וסביבתה נקיים ומתוחזקים בעזרת עובדים חרוצים וציוד מתקדם.

- **סניף ראשי**
העליה 1, נצרת עילית
טלפון: 04-6568440
פקס: 04-6561282
info@s-nir.co.il
- **סניף תל אביב**
מבצע קדש 15, פתח תקווה
טלפון: 03-9349380/7
פקס: 03-9349388
- **סניף חיפה**
התעשייה 47, נשר
טלפון: 04-8207517/4
פקס: 04-8210139

www.s-nir.co.il

קפה על הגבעה

שש בבוקר, ואני עדיין בלי קפה של בוקר. זה עתה נחלצתי ממהומת העבודות באחד מכבישי העמק, ומהפקקים שהצטופפו שם, וירדתי אל דרך עפר, בין מכללת כנרת לקיבוץ מעגן, המובילה ל"גבעת הפסיפסים". לאחר כמה דקות נסיעה החניתי את הטנדר, שלפתי את ערכת הקפה שלי, והנה, אני במחוז חפצי. קרני השמש בשעה הזאת עדיין מלטפות ונעימות, והאוויר קריר ומשיב נפש. חסד אחרון לפני שחמסין יוני יהפוך את המרחב הזה לבלתי אפשרי. בעבר, הייתה כאן גבעת קוצים ופסולת. לא עוד. בעמל של שנים הפך נוער מתנדב את המקום לפינת חמד. לפינה יפת נוף. המתנדבים לא רק ניקו, הם גם שתלו עצים, שכבר מניבים פרי וצל, בנו פינות ישיבה מעוטרות בפסיפסים ומכאן שמה של הגבעה ואפילו גינת תבלינים לתה יש פה. אז זהו, אנחנו כבר אחרי הקפה. אפשר להתחיל את יום העבודה (ואפשר גם לחזור אליו, אם חתכתם לכאן באמצע היום).

הקוראים מוזמנים לפתור את החידה בעזרת התמונה, ולאתר את המקום שנמצא ברחבי אגן היקוות של הכינרת. את הפתרון יש לשלוח לאתר האינטרנט "שער לכינרת" www.kineret.org.il בין הפותרים נכונה יוגרל פרס. בהצלחה

הנה החידה:
שקד ודג

חרם, שבקה, קלע, אומבטן, סקלבה, מכמורת בליל שפות. אלפי שנים של פעילות. באגם הכינרת.

צילומים: נסים אסבן

ASHIKAR

אשקר חו"ל - חברה לתשתיות בע"מ

תשתיות וכבישים | עבודות צנרת וניקוז
| ניקוז תת קרקעי | בטונים ומעבירי
מים | דרכים חקלאיות ודרכי מים |
הכשרת שטחים חקלאיים
וגדודיות

**בשרותנו צי כלים מהחדשים
ביותר וממיטב היצרנים:**
באגרים, משאיות רכינה,
משאיות הובלה, מעמיסי כף,
מפלסות - גריידר, מכבשים,
מחפרונים, מגרסה ניידת

שרת אחיך ומקצועי

כפר פסוטה ת.ד. 124
טל' 04-9870307
פקס' 04-9870193

סניף צומת כח
טל' 04-6903252
פקס' 04-6903242

